

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра історії

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін

Для напрямку підготовки: 6.020302 «Історія*»

Автори:

к.і.н., старший викладач Третькова О.А.

к.і.н., старший викладач Маринченко Г.М.

Затверджено на засіданні кафедри історії

від «_____» _____ 20__р. _____

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії інституту історії,
політології та права «_____» _____ 20__р.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту історії, політології та права

від «_____» _____ 20__р. _____

Миколаїв 2017

ЗМІСТ

1	титульна сторінка;	
2	зміст НМК;	
3	витяги з ОКХ, ОПП спеціальності;	
4	навчальна програма дисципліни;	
5	робоча навчальна програма дисципліни;	
6	програма практичної підготовки;	н/п НП
7	засоби діагностики навчальних досягнень студентів;	
8	технічні засоби навчання тощо;	
9	конспект лекцій з дисципліни;	
10	комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни;	н/п НП
	комплекс завдань для поточного контролю знань;	
11	інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;	
12	завдання на курсові та дипломні проекти;	н/п НП
13	контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять;	
14	питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети;	
	тести для підсумкового контролю;	
15	список методичних рекомендацій та розробок викладача;	
16	методичні матеріали, що сприяють самостійній роботі студентів.	
17	методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання	н/п

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра історії**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____

Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

ОКР «бакалавр»

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Напрямок підготовки: 6.020302 Історія*

Факультет: навчально-науковий інститут історії, політології та права

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Третякова Ольга Анатоліївна, старший викладач кафедри історії, кандидат історичних наук.

Програму схвалено на засіданні кафедри історії
Протокол від «__» серпня 2017 року № _____

Програму погоджено навчально-методичною комісією навчально-наукового інституту історії, політології та права
Протокол від «__» серпня 2017 року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (Шитюк М.М.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії
Протокол № __ від «__» серпня 2017 р.
Завідувач кафедри _____ (Ніколаєв І.Є.)
«__» серпня 2017 р.

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету
Протокол від «28» серпня 2017 року № 21
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н.І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика викладання суспільно-політичних дисциплін» складена Третяковою О.А. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.020302. Історія*.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методика викладання суспільно-політичних дисциплін у середній школі з урахуванням їх предметного змісту.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістовно взаємопов'язана з іншими дисциплінами навчального плану бакалаврів, і, перш за все з дисциплінами «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Філософія» та «Психологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета курсу: предметно-методична підготовка студентів до викладання суспільно-політичних дисциплін у системі загальної середньої освіти, складовими якої мають бути, по - перше, професійні знання (концептуальні основи та нормативна база навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі; структура та зміст суспільно-політичних предметів; дидактичні засади теорії та методики навчання суспільно-політичних дисциплін; результати навчальної діяльності учнів з суспільно-політичних дисциплін і система оцінювання); по - друге, вміння і навички, що визначають професіограму вчителя суспільно-політичних дисциплін; по - третє, досвід організації та проведення уроків (їх елементів) і позаурочних заходів з суспільно-політичних дисциплін, формування у студентів прагнення до професійного саморозвитку і самовдосконалення.

Завдання курсу: формування предметно-методичної компетентності вчителя суспільно-політичних дисциплін, яку складають:

- практикоорієнтовані знання з предмета навчання, розуміння принципів, концептуальних ідей, закладених у тій або іншій методиці чи технології навчання суспільно-політичних дисциплін;

- володіння широким спектром окремих методів, прийомів і способів проектування, організації й управління навчально-виховним процесом у школі з предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;

- уміння співвіднести логіку побудови системи методів навчання суспільно-політичних дисциплін, організації навчальної діяльності школярів у рамках певного навчального предмета (права, громадянознавства, економіки, тощо) із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;

- здатність до рефлексії й саморозвитку в процесі реалізації тієї або іншої педагогічної методики чи технології та коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями:**

I Загальнопредметними, що передбачає набуття і розвиток здатності:

- самостійно здобувати нові знання із різних джерел, працювати з різними джерелами інформації для розробки уроків і позаурочних заходів;
- ефективно вирішувати професійні завдання, спираючись на передовий педагогічний досвід;
- виділяти головне, суттєве при відбиранні та структуруванні навчального матеріалу з предмету;
- аналізувати і творчо осмислювати інформацію, педагогічні ситуації, логічно міркувати, творчо мислити;
- розуміти психолого-педагогічні особливості розвитку дітей шкільного віку та специфіку побудови навчального процесу;
- формувати позитивну мотивацію навчально-пізнавальної діяльності, активності й самостійності учнів;
- дотримуватися у процесі навчання принципу системності, систематичності й послідовності для формування в учнів міцних знань;
- доступно викладати навчальний матеріал за допомогою чіткої аргументації, продуманої розповіді за інформаційними питаннями теми, використовуючи зручний та інформативний ілюстративний матеріал, сучасні засоби навчання;
- володіти основами сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- розробляти особисті методичні системи проведення уроків, виробляючи індивідуальний стиль професійної поведінки;
- постійно підвищувати рівень особистої культури та фахової майстерності.

II. Фаховими, що передбачає:

- обізнаність із предмету навчання та його місця в навчальному плані ЗНЗ;
- знання і розуміння методологічних і теоретичних основ методики навчання шкільних суспільно-політичних предметів;
- уміння формулювати мету й завдання, здійснювати відбір та реалізацію змісту навчального матеріалу, суспільствознавчих предметів основної і старшої профільної школи;
- здатність розробляти та проводити різноманітні типи та форми уроків, позакласні заходи та факультативні заняття;
- вільне застосування різноманітних методик і технологій організації навчально-виховного процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі;
- володіння сучасними формами, методами, прийомами та засобами організації навчання шкільних суспільствознавчих дисциплін;
- уміння структурувати навчальний матеріал теми уроків на основі усвідомлення співвідношення змісту та вікових особливостей учнів за допомогою навчальної програми та календарно-тематичного планування, підручника;
- самостійність пошуку, відбору та методичної обробки навчальної інформації з різноманітних джерел, інтернет-ресурсів;

- уміння працювати з сучасними носіями інформації (електронні підручники, електронні навчальні програми, інформаційно-бібліографічні центри тощо); розвиток здатності аналізувати, об'єктивно оцінювати умови навчального та комунікативного процесу;
- уміння організовувати та коригувати процес навчання з врахуванням очікуваного та реального його перебігу;
- прагнення вивчати досвід роботи кращих вчителів, здійснювати самоаналіз власної діяльності, самоконтроль, самовдосконалення та самоосвіту з метою досягнення педагогічної майстерності, високого рівня професіоналізму та інноваційного стилю в освітній діяльності;
- розуміння цінності суспільствознавчої освіти для школяра як передумови його особистісного розвитку та цінності розвитку навичок самоосвіти для власного професійного розвитку і самореалізації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.

Тема 1. Урочні та позаурочні форми навчання з суспільно-політичних дисциплін.

Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.

Тема 2. Методи, прийоми і засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін.

Тема 3. Застосування ІКТ у навчанні суспільно-політичних дисциплін.

Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ

Тема 4. Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».

Тема 5. Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.

3. Рекомендована література

Базова

1. Арешонков В.Ю. Зміст шкільної суспільствознавчої освіти в Україні у ХХ столітті: формування і трансформація: [монографія] Володимир Юрійович Арешонков. – Житомир : Полісся, 2014. – 380 с.
2. Баханов К.О. Навчання історії: інноваційні аспекти – Х.: Основа, 2005. – 128 с.
3. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі – Запоріжжя, 2002
4. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. -Запоріжжя: Просвіта, 2000. -160 с.: іл.

5. Баханов К. Учнівські компетенції як складова програм з історії для 12-річної школи //Історія в школах України. – 2004. - № 7. – С. 7 – 11.
6. Громадянин - Держава - Громадянське виховання. Антологія / Упорядник М.П.Рагозін і О.В.Сухомлинська. - Донецьк: Донбас, 2001. - 262 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Концепція національної системи освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О.Любар; За ред. В.Г.Кременя. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
9. Кравченко Т.Г. Проблемне навчання – основа розвитку здібностей учнів //Управління школою. – 2004. - № 14.
- 10.Кремень В.Г. Современные общецивилизационные тенденции развития и их влияние на систему образования // Высшее образование: проблемы и перспективы развития. – К., 1995. – С.14-15.
- 11.Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Краєзнавчі матеріали на уроках історії // Історія в школі. – 2001. - № 3 – 4.
- 12.Кудрявцев В.Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы. – М., 1991.
- 13.Кузьменко О. Урок-семінар //Історія в школах України.-2001.- № 2.- 2002.- № 2.
- 14.Навчальний план МНУ імені В.О.Сухомлинського підготовки здобувачів вищої освіти з галузі знань 0203. Гуманітарні науки, за напрямом Історія*, спеціальністю 6.020302. Історія*
- 15.Методика обучения истории //Под ред. Коровкина Ф.П. – М.: Просвещение, 1978. – Т. 2. – С.157 - 167.
- 16.Мельник Л.Г. Методика викладання історії в середній школі – К., 1974.-С. 192-193.
- 17.Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник / А. М. Старева. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 484 с.
- 18.Навчальна програма з історії для 12-річної загальноосвітньої середньої школи //Історія в школі. – 2004. - № 7 – 12.
- 19.Методика історико-краєзнавчої роботи в школі. – М., 1982.
- 20.Мокрогуз О.П Інноваційні технології у викладанні суспільних дисциплін. - Чернігів. : 2004.
- 21.Нікітіна І.П., Нікітін Ю.О., Шеліхова В.В., Кожемякіна О.Л. Науково-дослідницька діяльність учнів 5-11 класи – Харків, Основа, 2006. – 144с.
- 22.Нікора А.О. Методична підготовка майбутнього вчителя історії до формування ціннісних орієнтацій учнів у процесі навчання етики : монографія / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 216 с.
- 23.Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 1] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 201 с.

24. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
25. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні. – К.: „К.І.С.”, 2003. – С.13-41.
26. Патешков А., Пометун О., Ремех Т. «Навчання в дії» - К.: АПП, 2000.
27. Поляков С.Д. В поисках педагогической инноватики - М., 1993.
28. Пометун О., Сущенко І. Молодь обирає дію: Співпрацюємо у соціальному проекті. Навчальний посібник для учнів старших класів основної та старшої школи. -К, 2001. -55 с.
29. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
30. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. /О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. -К.: Видавництво А.С.К., 2004. -192 с.: іл.
31. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. – Харків, 2001.
32. Прус І.Т. Краєзнавча робота в школі. – К., 1984.
33. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання – Х.: вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
34. Слостенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. – М., 1997.
35. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОППО, 2012. – Кн.1. – 312 с.
36. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОППО, 2012. – Кн.2. – 176 с.
37. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. -К.: К.І.С.,2003.
38. Степанищев А.Т. Методика преподавания и изучения истории. – М.: ВЛАДОС, 2002. – Т. 2. – С. 6 - 40.
39. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе – М.: ВЛАДОС, 2000. – С. 176 – 177.
40. Терно С.О. Технологія формування історичних понять в учнів 9-го класу загальноосвітньої школи: Посібник для вчителя. - Запоріжжя : ВСВСДГО, 2001. - 60 с.
41. Тиждень історії та правознавства в школі / Упоряд. Н. І. Харківська. – Х.: Основа, 2004.

Допоміжна

42. Баханов К.О. У пошуках інноваційних шляхів навчання історії в школі // Сучасний урок. Панорама методичних ідей – Х.: Основа, 2004, с. 4 – 20.
43. Баханов К. Компетентісний підхід до складання програм з історії для 12-річної школи // Педагогічна думка. – 2004. - № 3. – С. 7 – 14.
44. Баханов К. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: компетентісно-орієнтований підхід // Педагогічна думка. – 2004. - № 1. – С. 48 – 60.
45. Бугрій О. Формування узагальнених пізнавальних умінь // Рідна школа. – 2004. - № 3.
46. Галєгова О.І., Черкаська Л.В. Якою бути історичній освіті // Історія України. - 2002. - №11. – с.23-24.
47. Гальперин П.Я. К исследованию интеллектуального развития ребенка // Возрастная и педагогическая психология: Тексты / Сост. и коммент. Шуаре Марата О. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1992.
48. Годфруа Ж. Что такое психология.: В 2 т: Пер. с фр. -М.: Мир, 1992. Т. 1. Рубинштейн С.Л. О мышлении и путях его исследования. - М.: Изд-во АН СССР, 1958
49. Иванова О.В. Проблемное обучение в курсе истории // Преподавание истории в школе – 1999. - № 8.
50. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів / В.Горбатенко, П.Вербицька, А.Ковтанюк - Львів: НВФ "Українські технології", 2003. -136 с.
51. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва. – К. : Вища шк., 1993.
52. Коллингс Е. Опыт работы американской школы по методу проектов. – М. – Новая Москва, 1996.
53. Мелманн М. Диалоги для устойчивого развития / М.Мелманн, Е.И.Пометун. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.
54. Позакласна робота з краєзнавчими матеріалами // Рідна школа. – 2001. - № 9.
55. Рагозін М. Громадянське виховання: методологія і організація у світлі Європейського досвіду // Шлях освіти. -1999. -NQ4. -С. 16-20.
56. Родигіна І. Формування основних груп компетентностей учнів: можливості продуктивного навчання // Директор школи, ліцею, гімназії. -2004. - № 2 - 3. – С. 180 – 184.
57. Ротерштейн В.М. Различные формы урока истории в старших классах // Преподавание истории в школе б. – 1998. - № 4. – С. 47 – 70.
58. Стоунс Э. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения: Пер. с англ. / Под ред. Н.Ф.Талызиной. -М.: Педагогика, 1984.
59. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів. Історія України. 7 клас. // Історія України. – 2003. - № 25 – 28. – С. 51 – 55.
60. Терно С. Історичні поняття: структура і способи визначення // Історія в школах України. - 2003. -N2 3. -с. 36-37.

61. Фідря О. Чи можливо зрозуміти історію? (Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів) // Історія в школах України. – 2004. - № 5.
62. Чернишова Р., Андрюханова В. Мета сучасної школи – компетентність // Директор школи. Україна. – 2001. - № 8. – С.91-96.

Інформаційні ресурси

63. <http://slovari.yandex.ru/dict/sociology/article/soc-soc0021>.
64. <http://www.novadoba.org.ua>
65. <http://lesson-history.narod.ru>
66. <http://www.teacher.syktsu.ru>
67. <http://ostriv.in.ua/>
68. <http://zakon.rada.gov.ua>
69. <http://users.kpi.kharkov.ua>
70. <http://www.library.edu-ua.net>
71. <http://www.ukr-orthodox.rv.ua>
72. <http://www.mon.gov.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання: виконання практичних робіт, підготовка мультимедійних презентацій, аналіз законодавчих актів, конспекти першоджерел, складання індивідуального портфоліо.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра історії**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____

Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

ОКР «бакалавр»

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Напрямок підготовки: 6.020302 Історія*

Факультет: навчально-науковий інститут історії, політології та права

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.020302 Історія*

Розробник: Третякова Ольга Анатоліївна, старший викладач кафедри історії, кандидат історичних наук, старший викладач _____ (Третякова О.А.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № __ від «__» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Ніколаєв І.Є.)

«__» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0203 Гуманітарні науки	Нормативна/ Варіативна	
	Напрямок підготовки 6.020302. Історія*.		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – методичний портфель вчителя суспільно-політичних дисциплін	Спеціальність (професійне спрямування): 6.020302. Історія*	<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>	
		7-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		10	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20	
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
60			
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 10 год.: 20 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (3% / 6%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: предметно-методична підготовка студентів до викладання суспільно-політичних дисциплін у системі загальної середньої освіти, складовими якої мають бути, по - перше, професійні знання (концептуальні основи та нормативна база навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі; структура та зміст суспільно-політичних предметів; дидактичні засади теорії та методики навчання суспільно-політичних дисциплін; результати навчальної діяльності учнів з суспільно-політичних дисциплін і система оцінювання); по - друге, вміння і навички, що визначають професіограму вчителя суспільно-політичних дисциплін; по - третє, досвід організації та проведення уроків (їх елементів) і позаурочних заходів з суспільно-політичних дисциплін, формування у студентів прагнення до професійного саморозвитку і самовдосконалення.

Завдання курсу: формування предметно-методичної компетентності вчителя суспільно-політичних дисциплін, яку складають:

- практикоорієнтовані знання з предмета навчання, розуміння принципів, концептуальних ідей, закладених у тій або іншій методиці чи технології навчання суспільно-політичних дисциплін;

- володіння широким спектром окремих методів, прийомів і способів проектування, організації й управління навчально-виховним процесом у школі з предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;

- уміння співвіднести логіку побудови системи методів навчання суспільно-політичних дисциплін, організації навчальної діяльності школярів у рамках певного навчального предмета (права, громадянознавства, економіки, тощо) із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;

- здатність до рефлексії й саморозвитку в процесі реалізації тієї або іншої педагогічної методики чи технології та коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями:**

І Загальнопредметними, що передбачає набуття і розвиток здатності:

- самостійно здобувати нові знання із різних джерел, працювати з різними джерелами інформації для розробки уроків і позаурочних заходів;
- ефективно вирішувати професійні завдання, спираючись на передовий педагогічний досвід;
- виділяти головне, суттєве при відбиранні та структуруванні навчального матеріалу з предмету;
- аналізувати і творчо осмислювати інформацію, педагогічні ситуації, логічно міркувати, творчо мислити;
- розуміти психолого-педагогічні особливості розвитку дітей шкільного віку та специфіку побудови навчального процесу;
- формувати позитивну мотивацію навчально-пізнавальної діяльності, активності й самостійності учнів;

- дотримуватися у процесі навчання принципу системності, систематичності й послідовності для формування в учнів міцних знань;
- доступно викладати навчальний матеріал за допомогою чіткої аргументації, продуманої розповіді за інформаційними питаннями теми, використовуючи зручний та інформативний ілюстративний матеріал, сучасні засоби навчання;
- володіти основами сучасних інформаційно-комунікативних технологій;
- розробляти особисті методичні системи проведення уроків, виробляючи індивідуальний стиль професійної поведінки;
- постійно підвищувати рівень особистої культури та фахової майстерності.

II. Фаховими, що передбачає:

- обізнаність із предмету навчання та його місця в навчальному плані ЗНЗ;
- знання і розуміння методологічних і теоретичних основ методики навчання шкільних суспільно-політичних предметів;
- уміння формулювати мету й завдання, здійснювати відбір та реалізацію змісту навчального матеріалу, суспільствознавчих предметів основної і старшої профільної школи;
- здатність розробляти та проводити різноманітні типи та форми уроків, позакласні заходи та факультативні заняття;
- вільне застосування різноманітних методик і технологій організації навчально-виховного процесу з суспільно-політичних дисциплін у середній школі;
- володіння сучасними формами, методами, прийомами та засобами організації навчання шкільних суспільствознавчих дисциплін;
- уміння структурувати навчальний матеріал теми уроків на основі усвідомлення співвідношення змісту та вікових особливостей учнів за допомогою навчальної програми та календарно-тематичного планування, підручника;
- самостійність пошуку, відбору та методичної обробки навчальної інформації з різноманітних джерел, інтернет-ресурсів;
- уміння працювати з сучасними носіями інформації (електронні підручники, електронні навчальні програми, інформаційно-бібліографічні центри тощо); розвиток здатності аналізувати, об'єктивно оцінювати умови навчального та комунікативного процесу;
- уміння організовувати та коригувати процес навчання з врахуванням очікуваного та реального його перебігу;
- прагнення вивчати досвід роботи кращих вчителів, здійснювати самоаналіз власної діяльності, самоконтроль, самовдосконалення та самоосвіту з метою досягнення педагогічної майстерності, високого рівня професіоналізму та інноваційного стилю в освітній діяльності;
- розуміння цінності суспільствознавчої освіти для школяра як передумови його особистісного розвитку та цінності розвитку навичок самоосвіти для власного професійного розвитку і самореалізації.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.

Тема 1. Урочні та позаурочні форми навчання з суспільно-політичних дисциплін.

Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.

Тема 2. Методи, прийоми і засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін.

Тема 3. Застосування ІКТ у навчанні суспільно-політичних дисциплін.

Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ

Тема 4. Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».

Тема 5. Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усьог о	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.						
Тема 1. Урочні та позаурочні форми навчання з суспільно-політичних дисциплін	26	2	4	-	-	20
Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.						
Тема 2. Методи, прийоми і засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін.	18	2	6	-	-	10
Тема 3. Застосування ІКТ у навчанні суспільно-політичних дисциплін.	14	2	2	-	-	10
Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ						
Тема 4. Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».	16	2	4	-	-	10
Тема 5. Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.	16	2	4	-	-	10

Усього годин:	90	10	20	-	-	60
----------------------	----	----	----	---	---	----

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.	
1.	Урок як основна форма навчання суспільно-політичних дисциплін	2
2.	Позаурочні форми організації навчання з суспільно-політичних дисциплін	2
	Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.	
3.	Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін: загальне і особливе.	2
4.	Засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін та їх класифікація.	2
5.	Шкільний підручник з суспільно-політичних дисциплін: структура, вимоги, методика роботи.	2
6	Застосування ІКТ у навчанні суспільно-політичних дисциплін	2
	Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	
7	Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».	2
8	Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.	2
9	Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін.	2
10	Система ціннісних орієнтацій учнів за результатами суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	2
	Разом:	20

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.	
1	Запропонуйте фрагмент уроку із громадянської освіти із застосуванням інтерактивних вправ.	3
2	Згідно з навчальною програмою з «Основ філософії» запропонуйте теми уроків, що можуть бути проведені в	3

	інтегрованої формі.	
3	Згідно з навчальною програмою з «Правознавства» запропонуйте теми уроків, що можуть бути проведені в бінарній формі.	3
4	Підготуйте конспект проблемного уроку до однієї з тем суспільствознавчих курсів.	3
5	Скласти алгоритм підготовки вчителя до уроку-лекції. Запропонуйте теми уроків з суспільствознавчих дисциплін, які доцільно проводити саме в цій формі.	3
6	Підготуйте завдання до уроку правознавства у формі практикуму.	3
7	Складіть план підготовки вчителем уроку-екскурсії та запропонуйте теми до курсу «Економіка» саме в такій формі.	2
	Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.	
8	У вигляді таблиці проаналізувати сильні та слабкі сторони дискусії як методу навчання з суспільствознавчих дисциплін. Сформулювати висновки-поради для вчителя суспільствознавства, який використовує метод дискусії.	3
9	З яких тем із громадянської освіти доцільне використання «Мозкового штурму»? Відповідь пояснити.	3
10	Опишіть відомі вам інтерактивні методи навчання та на конкретному навчальному матеріалі доведіть їх ефективність.	3
11	Обрати один із наочних засобів навчання (картину, плакат, карикатуру або фото) та описати алгоритм роботи з ним на прикладі конкретної теми (суспільно-політична дисципліна за вибором студента).	4
12	Обрати шкільний підручник із суспільно-політичних дисциплін та підготувати списки його переваг та недоліків, уважно проаналізувавши усі його компоненти. На основі проведеної роботи зробити висновок про те, чи хотіли б ви, як майбутній учитель, працювати з цим підручником.	4
13	Скласти алгоритм підготовки мультимедійної навчальної презентації із суспільствознавства. Назвіть вимоги до	3

	створення мультимедійних презентацій із суспільствознавчих дисциплін.	
	Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	
13	До однієї з тем суспільствознавчих курсів запропонуйте п'ять запитань і п'ять завдань за різними формами перевірки (предмет за вибором студента).	4
14	Розробіть перелік 10 творчих завдань для учнів старшої школи з одного суспільно-політичного предмета та визначте критерії за якими ви, як учитель, будете їх оцінювати.	3
15	Намалюйте «Портрет випускника загальноосвітньої школи», у якому зобразить основні компетентності, що мають бути сформовані у нього.	4
16	Розробити на прикладі фрагменту уроку з суспільно-політичних дисциплін методичку формування елементів критичного мислення	3
17	Обравши одну загальнолюдську цінність (добро, любов, дружба, милосердя тощо), запропонуйте методичку їх вивчення на уроці.	3
18	Підтвердьте або спростуйте тезу: «Основним завданням школи є формування ціннісних орієнтацій учнів, а не орієнтація учнів на цінності».	3
Разом:		60

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання – створення методичного портфелю вчителя суспільно-політичних дисциплін.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання буде виконуватися кожним студентом окремо, постійно впродовж вивчення дисципліни у час відведений на самостійну роботу. Загальна кількість годин на його виконання – 100.

«Методичний портфель вчителя суспільно-політичних дисциплін» – постійна фіксація студентом своїх методичних досягнень під час вивчення дисципліни. «Портфель» містить зразки самостійно виконаних ним робіт – вправи, завдання, плани-конспекти уроків, тексти рефератів, творчих робіт, доповідей, матеріали педпрактики тощо.

Окрім цього портфель може вміщувати й проекти, над якими працює студент (активний портфоліо), наприклад, дидактичні матеріали до випускної кваліфікаційної роботи. Відповідно методичний портфель може слугувати

засобом контролю самоосвітньої компетентності студента як складника його методичного розвитку.

8. Методи навчання

Дисципліна передбачає використання *традиційних, активних та інтерактивних методів* навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).

З-поміж традиційних методів використовуються:

1). *пояснювально-ілюстративний метод* – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

2). *метод проблемного викладу* – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання.

3). *частково-пошуковий, або евристичний, метод* – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

4). *дослідницький метод* – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Серед активних методів використовуються:

1). *аналіз конкретних ситуацій* як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

2) *практичні вправи*, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

3). *робота в малих навчальних групах*, у ході якої студенти виконують практичні вправи, готують групові проекти; така робота допомагає студентам

освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

Крім того вивчення курсу базується на використанні *комунікативних методів*. Активно використовуються *текстологічні методи*, що включають методи набуття знань з фахової літератури (монографій, підручників, навчальних посібників, науково-методичних статей тощо).

9. Методи контролю

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, модульних контрольних робіт тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання творчих завдань, розробка проектів.

Форма підсумкового контролю – залік для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний кредит.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів за навчальний курс – 300.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота	Загальна кількість балів
Кредит 1	T1	10	40	50	100
Кредит 2	T2	15	20	40	100
	T3	5	20		
Кредит 3	T4	10	20	40	100
	T5	10	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Методика викладання суспільно-політичних дисциплін» (автор-розробник Третякова О.А.).

12. Рекомендована література

Базова

73. Арешонков В.Ю. Зміст шкільної суспільствознавчої освіти в Україні у ХХ столітті: формування і трансформація: [монографія] Володимир Юрійович Арешонков. – Житомир : Полісся, 2014. – 380 с.
74. Баханов К.О. Навчання історії: інноваційні аспекти – Х.: Основа, 2005. – 128 с.
75. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі – Запоріжжя, 2002
76. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. -Запоріжжя: Просвіта, 2000. -160 с.: іл.
77. Баханов К. Учнівські компетенції як складова програм з історії для 12-річної школи //Історія в школах України. – 2004. - № 7. – С. 7 – 11.
78. Громадянин - Держава - Громадянське виховання. Антологія / Упорядник М.П.Рагозін і О.В.Сухомлинська. - Донецьк: Донбас, 2001. - 262 с.
79. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
80. Концепція національної системи освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О.Любар; За ред. В.Г.Кременя. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
81. Кравченко Т.Г. Проблемне навчання – основа розвитку здібностей учнів //Управління школою. – 2004. - № 14.
82. Кремень В.Г. Современные общецивилизационные тенденции развития и их влияние на систему образования // Высшее образование: проблемы и перспективы развития. – К., 1995. – С.14-15.
83. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Краєзнавчі матеріали на уроках історії // Історія в школі. – 2001. - № 3 – 4.

84. Кудрявцев В.Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы. – М., 1991.
85. Кузьменко О. Урок-семинар //История в школах Украины.-2001.- № 2.- 2002.- № 2.
86. Навчальний план МНУ імені В.О.Сухомлинського підготовки здобувачів вищої освіти з галузі знань 0203. Гуманітарні науки, за напрямом Історія*, спеціальністю 6.020302. Історія*
87. Методика обучения истории //Под ред. Коровкина Ф.П. – М.: Просвещение, 1978. – Т. 2. – С.157 - 167.
88. Мельник Л.Г. Методика викладання історії в середній школі – К., 1974.-С. 192-193.
89. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник / А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2013. — 484 с.
90. Навчальна програма з історії для 12-річної загальноосвітньої середньої школи //История в школе. – 2004. - № 7 – 12.
91. Методика історико-краєзнавчої роботи в школі. – М., 1982.
92. Мокрогуз О.П. Інноваційні технології у викладанні суспільних дисциплін. - Чернігів. : 2004.
93. Нікітіна І.П., Нікітін Ю.О., Шеліхова В.В., Кожемякіна О.Л. Науково-дослідницька діяльність учнів 5-11 класи – Харків, Основа, 2006. – 144с.
94. Нікора А.О. Методична підготовка майбутнього вчителя історії до формування ціннісних орієнтацій учнів у процесі навчання етики : монографія / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 216 с.
95. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 1] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 201 с.
96. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
97. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні. – К.: „К.І.С.”, 2003. – С.13-41.
98. Патешков А., Пометун О., Ремех Т. «Навчання в дії» - К.: АПП, 2000.
99. Поляков С.Д. В поисках педагогической инноватики - М., 1993.
100. Пометун О., Сущенко І. Молодь обирає дію: Співпрацюємо у соціальному проекті. Навчальний посібник для учнів старших класів основної та старшої школи. -К, 2001. -55 с.
101. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
102. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. /О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. -К.: Видавництво А.С.К., 2004. -192 с.: іл.
103. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. – Харків, 2001.

104. Прус І.Т. Краєзнавча робота в школі. – К., 1984.
105. Родигіна І.В. Компетентісно орієнтований підхід до навчання – Х.: вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
106. Слостенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. – М., 1997.
107. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОППО, 2012. – Кн.1. – 312 с.
108. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОППО, 2012. – Кн.2. – 176 с.
109. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. -К.: К.І.С.,2003.
110. Степанищев А.Т. Методика преподавания и изучения истории. – М.: ВЛАДОС, 2002. – Т. 2. – С. 6 - 40.
111. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе – М.: ВЛАДОС, 2000. – С. 176 – 177.
112. Терно С.О. Технологія формування історичних понять в учнів 9-го класу загальноосвітньої школи: Посібник для вчителя. - Запоріжжя : ВСВСДГО, 2001. - 60 с.
113. Тиждень історії та правознавства в школі / Упоряд. Н. І. Харківська. – Х.: Основа, 2004.

Допоміжна

114. Баханов К.О. У пошуках інноваційних шляхів навчання історії в школі //Сучасний урок. Панорама методичних ідей – Х.: Основа, 2004, с. 4 – 20.
115. Баханов К. Компетентісний підхід до складання програм з історії для 12-річної школи //Педагогічна думка. – 2004. - № 3. – С. 7 – 14.
116. Баханов К. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: компетентісно-орієнтований підхід //Педагогічна думка. – 2004. - № 1. – С. 48 – 60.
117. Бугрій О. Формування узагальнених пізнавальних умінь // Рідна школа. – 2004. - № 3.
118. Галєгова О.І., Черкаська Л.В. Якою бути історичній освіті // Історія України. - 2002. - №11. – с.23-24.
119. Гальперин П.Я. К исследованию интеллектуального развития ребенка // Возрастная и педагогическая психология: Тексты / Сост. и коммент. Шуаре Марата О. - М.: Изд-во Моск. ун-та,1992.
120. Годфруа Ж. Что такое психология.: В 2 т: Пер. с фр. -М.: Мир, 1992.Т. 1. Рубинштейн С.Л. О мышлении и путях его исследования. - М.: Изд-во АН СССР, 1958
121. Иванова О.В. Проблемное обучение в курсе истории //Преподавание истории в школе – 1999. - № 8.

122. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів / В.Горбатенко, П.Вербицька, А.Ковтанюк - Львів: НВФ "Українські технології", 2003. -136 с.
123. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва. – К. : Вища шк., 1993.
124. Коллингс Е. Опыт работы американской школы по методу проектов. – М. – Новая Москва, 1996.
125. Мелманн М. Диалоги для устойчивого развития / М.Мелманн, Е.И.Пометун. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.
126. Позакласна робота з краєзнавчими матеріалами // Рідна школа. – 2001. - № 9.
127. Рагозін М. Громадянське виховання: методологія і організація у світлі Європейського досвіду // Шлях освіти. -1999. -NQ4. -С. 16-20.
128. Родигіна І. Формування основних груп компетентностей учнів: можливості продуктивного навчання //Директор школи, ліцею, гімназії. -2004. - № 2 - 3. – С. 180 – 184.
129. Ротерштейн В.М. Различные формы урока истории в старших классах //Преподавание истории в школеб. – 1998. - № 4. – С. 47 – 70.
130. Стоунс Э. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения: Пер. с англ. / Под ред. Н.Ф.Талызиной. -М.: Педагогика, 1984.
131. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів. Історія України. 7 клас. //Історія України. – 2003. - № 25 – 28. – С. 51 – 55.
132. Терно С. Історичні поняття: структура і способи визначення // Історія в школах України. - 2003. -N2 3. -с. 36-37.
133. Фідря О. Чи можливо зрозуміти історію? (Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів) //Історія в школах України. – 2004. - № 5.
134. Чернишова Р., Андрюханова В. Мета сучасної школи – компетентність // Директор школи. Україна. – 2001. - № 8. – С.91-96.

Інформаційні ресурси

135. <http://slovari.yandex.ru/dict/sociology/article/soc-soc0021>.
136. <http://www.novadoba.org.ua>
137. <http://lesson-history.narod.ru>
138. <http://www.teacher.syktsu.ru>
139. <http://ostriv.in.ua/>
140. <http://zakon.rada.gov.ua>
141. <http://users.kpi.kharkov.ua>
142. <http://www.library.edu-ua.net>
143. <http://www.ukr-orthodox.rv.ua>
144. <http://www.mon.gov.ua>

Тематика лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.	
1.	Урочні та позаурочні форми навчання з суспільно-політичних дисциплін.	2
	Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.	
2	Методи, прийоми і засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін.	2
3	Застосування ІКТ у навчанні суспільно-політичних дисциплін.	2
	Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	
4	Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».	2
5	Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.	2
	Разом:	10

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.	
1.	Урок як основна форма навчання суспільно-політичних дисциплін	2
2.	Позаурочні форми організації навчання з суспільно-політичних дисциплін	2
	Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.	
3.	Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін: загальне і особливе.	2
4.	Засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін та їх класифікація.	2
5.	Шкільний підручник з суспільно-політичних дисциплін: структура, вимоги, методика роботи.	2
6.	Застосування ІКТ у навчанні суспільно-політичних дисциплін	2
	Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	
7.	Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».	2
8.	Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.	2
9.	Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін.	2
10.	Система ціннісних орієнтацій учнів за результатами суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	2
	Разом:	20

Семінарське заняття № 1

Тема: Урок – основна форма навчання з суспільно-політичних дисциплін

1. *Загальний аналіз форм організації навчання: класифікація, організаційні і методичні особливості.*
2. *Урок як головна частина навчального процесу: класифікація, структура уроку. Елементи уроків різних типів.*
3. *Вимоги до сучасного уроку.*
4. *Інтерактивна форма уроку з суспільно-політичних дисциплін.*
5. *Інтегровані уроку з суспільно-політичних дисциплін.*
6. *Проблемний урок як нестандартна форма організації уроку.*
7. *Практикум як форма організації навчання.*

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Гончаренко С.У. Методика як наука - Хмельницький: ХГПК, 2000.
3. Дайри Н.Г. Современные требования к уроку истории - М.: Просвещение, 1978.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
5. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
6. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
7. Методика обучения истории в школе Т 1. //Под ред. В. Коровкина; Т.2. //Под. ред. Н.Г.Дайри. – М.: Просвещение, 1978.
8. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
9. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
10. Степанищев Методика преподавания и изучения истории - М.: Владос, 2002.
11. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. – 332 с.
12. Стражев А.И. Методика преподавания истории – М: Просвещение, 1964.
13. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе – М.: Владос, 2000.

Семінарське заняття 2

Тема: Позаурочні форми роботи з суспільно-політичних дисциплін

1. *Поняття позаурочної, позакласної та позашкільної роботи.*
2. *Факультативи суспільствознавчого характеру.*
3. *Додаткові групові, індивідуальні заняття.*
4. *Підготовка до олімпіад, турнірів, конкурсів.*
5. *Проектна діяльність школярів як форма позаурочної роботи із суспільствознавчих дисциплін.*
6. *Навчальна екскурсія.*
7. *Предметні гуртки.*
8. *Домашня навчальна робота учнів.*

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Гончаренко С.У. Методика як наука - Хмельницький: ХГПК, 2000.
3. Дайри Н.Г. Современные требования к уроку истории - М.: Просвещение, 1978.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
5. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
6. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
7. Методика обучения истории в школе Т 1. //Под ред. В. Коровкина; Т.2. //Под. ред. Н.Г.Дайри. – М.: Просвещение, 1978.
8. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
9. Степанищев Методика преподавания и изучения истории - М.: Владос, 2002.
10. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. – 332 с.
11. Стражев А.И. Методика преподавания истории – М: Просвещение, 1964.
12. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе – М.: Владос, 2000.
13. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
14. Сучасна українська школа і педагогіка у поняттях і термінах : Довідник : навчальний посібник / автори-укладачі : О.А.Кузнецова, А.О.Нікора. - Миколаїв : Іліон, 2013. - 212 с.

Семінарське заняття 3.

Тема: Методи і прийоми навчання суспільно-політичних дисциплін: загальне і особливе.

1. Методи навчання, їх класифікація.
2. Вибір оптимальної комбінації методів навчання.
3. Прийоми як види діяльності.
4. Інтерактивні методи навчання.
5. Лекція із суспільствознавчих дисциплін у старшій школі.

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Гончаренко С.У. Методика як наука - Хмельницький: ХГПК, 2000.
3. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
4. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
5. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
6. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
7. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
8. Степанищев Методика преподавания и изучения истории - М.: Владос, 2002.
9. Старева А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. – 332 с.
10. Сучасна українська школа і педагогіка у поняттях і термінах : Довідник : навчальний посібник / автори-укладачі : О.А.Кузнецова, А.О.Нікора. - Миколаїв : Іліон, 2013. - 212 с.и в школі – М.: ВЛАДОС, 2000.
11. Фіцула М.М. Педагогіка. – Тернопіль, 2004.

Семінарське заняття 4.

Тема: Засоби навчання з суспільно-політичних дисциплін та їх класифікація.

- 1. Засоби навчання, їх класифікація.*
- 2. Письмові джерела та робота з ними на уроці суспільствознавчих дисциплін.*
- 3. Художня література в ході вивчення суспільно-політичних дисциплін.*
- 4. Поняття і значення наочного навчання. Класифікація наочності.*
- 5. Методика використання на уроках: картин, фотоджерел, карикатур, плакатів, реклами, схематичних малюнків і статистичних матеріалів.*
- 6. Предметні, вікові, психолого-педагогічні вимоги до використання наочності.*

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології й моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 190 с.
2. Баханов К.О. Модель навчання у дискусії // Історія в школі. – 2000. - № 9. – С. 16 – 23.
3. Баханов К.О. Організація особистісно орієнтованого навчання. - Харків: Вир.група «Основа», 2008. – 159 с.
4. Венцева Н. Де народжується істина? (Використання дискусійних методів на уроках історії у 7 – 8 класах) // Історія в школах України. – 2004. - № 7. – С. 12 – 17.
5. Євтушенко В.П. Підручники з історії в школах України: погляд на перспективу // Історія в школах України.-2001.- №3.- С.13
6. Короткова М.В. Методика проведення игр и дискуссий на уроках истории. – М.: ВЛАДОС - ПРЕСС, 2003. – 256 с.
7. Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії – Х.: Основа, 005. – 192 с.

Семінарське заняття 5.

Тема: Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні суспільно-політичних дисциплін

- Загальна характеристика інформаційно-комунікаційних технологій.
- Методика роботи з мультимедійними засобами навчання:
 1. електронний підручник,
 2. мультимедійна презентація,
 3. інтерактивна дошка,
 4. персональний сайт вчителя.

Література:

1. Дрібниця В. О. Електронний підручник – сучасний засіб навчання / В. Дрібниця. // Історія в школі : Науково-методичний журнал для вчителів. Історія в школі. – 2004. – № 2.
2. Країло О. Використання засобів Power Point на уроках [Електронний ресурс] / О. Країло. – Режим доступу : <http://www.osvita.ua/>.
3. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
4. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
5. Мокрогуз О. П. Інноваційні технології на уроках історії / О. П. Мокрогуз. – Х. : Вид. група «Основа» : «Триада+», 2007. – 192 с.
6. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
7. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
8. Сучасна українська школа і педагогіка у поняттях і термінах : Довідник : навчальний посібник / автори-укладачі : О.А.Кузнецова, А.О.Нікора. - Миколаїв : Іліон, 2013. - 212 с.
9. Тороп В. В. Проблема використання інформаційних технологій у викладанні предметів соціально – гуманітарного циклу // Історія в школах України – 2007. – № 2.
10. Шевченко А. І. Методика розробки електронних підручників для загальноосвітніх середніх шкіл України. – Донецьк, 2001 – 152 с.

Семінар № 6.

Тема: Шкільний підручник з суспільно-політичних дисциплін: структура, вимоги, методика роботи.

1. Поняття та основні структурні компоненти сучасного підручника.
2. Функції шкільного підручника та вимоги до нього.
3. Методичні можливості підручника: колективна, групова та самостійна робота з ним.
4. Методичні видання: хрестоматії, робочі зошити, збірки завдань, книги для читання. Робота з ними.
5. Актуальні проблеми шкільного підручника з суспільно-політичних дисциплін.

Література:

1. Грицевский И.М., Грицевская Э.С. От учебника – к творческому замыслу урока. - М., 1990. - 206 с.
2. Доброхотов Л.М. Отечественная история в новых учебниках. // преподавание истории в школе. - 1995. - №8. - С.43-49.
3. Мороз П. Мороз І. Функції сучасного шкільного підручника з історії. // Історія в школі. - 2007. - № 1.- С.16-19
4. Мороз П. Мороз І. Функції сучасного шкільного підручника з історії. // Історія в школі.- 2007.- №..-2.-С.14-20
5. Пометун О. Як раціонально використати на уроці методичні можливості підручника нового покоління // Історія в школах України. - 2004.- №3.- С.2-7
6. Приходько А. Яким бути шкільному підручнику // Історія в школі. - 2007. -№1. - С.17-20
7. Савченко О. Я. Без якісного підручника якісна шкільна освіта неможлива // Проблеми сучасного підручника: Зб. Наук. Праць / Редкол. – К: Комп'ютер у школі. – 1999. - №24. – С. 13 – 15
8. Сорока-Цюпа О.С. Учебник в XX веке. - М. Просвещение, 2002. - 250 с.
9. Терно С. Методичний апарат підручника: яким він має бути // Історія в школах України. - 2004. - №7.- С.17-20
10. Терно С. Як обрати підручник? (Поради вчителю) // Історія в школах України. - 2004. - №5.
11. Шаповаленко С. Г. Ученик в системе средств обучения // Проблемы школьного учебника. – 1976. – №4. - С. 15-20.

Семінар 7

Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство»

1. Поняття та сутність компетентності. Ієрархія компетентностей.
2. Класифікації ключових та загальногалузевих компетентностей.
3. Учнівські компетентності з історії.
4. Учнівські компетентності освітньої галузі «Суспільствознавство».

Література:

1. Баханов К. Компетентісна модель навчання історії // Історія та правознавство. – 2005. - № 2. – С. 2 – 4.
2. Баханов К. Учнівські компетенції як складова програм з історії для 12-річної школи // Історія в школах України. – 2004. - № 7. – С. 7 – 11.
3. Бібік Н.М., Єрмаков І.Г., Овчарук О.В. Компетентісна освіта – від теорії до практики. – К, 2005. – 120с.
4. Дахин А. Н. Компетенция и компетентность: сколько их у российского школьника? [Online]. Доступ НТТР: <http://www.auditorium.ru/documents/other/discuss/intro2.html>
5. Иванова Т.В. Компетентностный подход к разработке стандартов для 11-летней школы: анализ, проблемы, выводы // Стандарты и мониторинг в образовании. - 2004. - №1. - С.16-20. Электронный ресурс: www.orenipk.ru
6. Каверина И. И. Реализация компетентностного подхода на уроках в средней общеобразовательной школе. // Интернет-журнал "Эйдос". - 2007. - 22 февраля. <http://www.eidos.ru/journal/2007/0222-5.htm>.
7. Ключевые компетенции как результат образования. <http://www.mega.educat.samara.ru/download/docs/3/148.ppt>.
8. Компетентісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи / Під ред. Овчарук О.В. – К.: К.І.С., 2004. – 112с. Електронний ресурс: www.undp.org.ua
9. Кучай О. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти // Рідна школа. – 2009. - № 11. – С. 44 – 47.
10. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании Электронный ресурс: www.orenipk.ru
11. Моляко О. Функціональна модель формування полікультурної компетентності школярів // Рідна школа. – 2005. - №6. – С.10-12.
12. Пастушенко Р. Компетентісна модель навчання історії: Українські проблеми // Історія України. – 2005. - №2. – С.4-7.
13. Пометун О. Компетентісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної системи освіти // Рідна школа. – 2005. - № 1. – С. 65 – 69.
14. Родигіна І.В. Компетентісно орієнтований підхід до навчання – Х.: вид. група „Основа”, 2005. – 96 с.
15. Сергеев И.С. Как реализовать компетентностный подход в обучении // Преподавание истории и обществознания в школе. – 2004. - №3. – С.29-39.
16. Фідря О. До питання введення громадянознавчих знань та компетенцій у курсі шкільної освіти // Історія України. – 2005. - №3. – С.20-22.
17. Фідря О. Чи можливо зрозуміти історію? (Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів) // Історія в школах України. – 2004. - № 5. – С. 2 – 7.
18. Фідря О. Як розвивати знання: Процесуальні компетенції учнів і вивчення історії // Історія в школах України. – 2005. - №4. – С.12-14.
19. Фрейман Г. Концептуальні основи формування життєвих компетенцій школярів на уроках історії // Історія України. – 2004. - №37. – С.14-16.
20. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. - № 2. – С. 58 – 64.
21. Чернышева Р., Андруханова В. Мета сучасної школи — компетентність // Директор школи. Україна.— 2001.— № 8.— С 91-96.

Семінар 8

Тема: Розвиток критичного мислення учнів на уроках суспільно-політичних дисциплін.

1. Зміст поняття «критичне мислення».
2. Методи і прийоми розвитку критичного мислення.
3. Особливості організації навчального процесу з розвитку критичного мислення.
4. Структура уроку з використанням методів критичного мислення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ліпман, М. Чим може бути критичне мислення? [Текст] / М. Ліпман // Вісник програм шкільних обмінів. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – №27. – С. 17–23.
2. Основи критичного мислення : [навч. посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи] / О. І. Пометун, Л. М. Пилипчатина, І. М. Сущенко, І. О. Баранова. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 216 с.
3. Пометун, О. Основи критичного мислення: навчальна програма курсу за вибором для учнів профільних класів суспільно-гуманітарного напрямку [Текст] / О. Пометун, Л. Пилипчатина, І. Сущенко та ін. // Історія України. – 2010. – №25-27 (665-667). – С. 5–18.
4. Терно С. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії / С. О. Терно : [посібник для вчителя]. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. – 70 с. – Режим доступу : [http:// sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/125.ukr.html](http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/125.ukr.html)
5. Терно С. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) / С. О. Терно : [посібник для вчителя]. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 105 с. – Режим доступу до праці : <http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/125.ukr.html>
6. Технології розвитку критичного мислення [Текст] / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз та ін. ; [наук. ред., передм. О. І. Пометун]. – К. : Видво «Плеяди», 2006. – 220 с.
7. Тягло О. Критичне мислення: [навч. посібник] / О. В. Тягло. – Х. : Основа, 2008. – 187 с.
8. Халперн Д. Психология критического мышления / Д. Халперн. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.

Семінар № 9

Тема: Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін.

1. Завдання сучасної діагностики успішності учнів у контексті компетентнісного підходу.
2. Прийоми перевірки успішності учнів.
3. Технологія оцінювання. Співвідношення критеріїв оцінювання учнівських компетенцій та рівнів навчальних досягнень учнів.
4. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів під час вивчення громадянознавчих курсів.
5. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з правознавчих курсів.
6. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках з філософських дисциплін.
7. Критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки.

Література:

1. Педагогічна майстерність: Підручник І.А. Зязюн Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.; Заред. І.А. Зязюна,. - К.: Вищ. шк., 1997 - 349 с/. іл. (стор. 268 - 287).
2. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
3. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Під заг. ред. О.І.Локшиної. – К.: «К.І.С.», 2004. – 160 с. Скотт Дж. Г. Конфлікти. Пути їх преодолення. – М., 1991. – С. 106 – 109.
6. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / Під заг. ред. О.І.Локшиної. – К.: «К.І.С.», 2004. – 128 с.
7. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
8. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.

Семінар № 10.

Тема: Система ціннісних орієнтацій учнів за результатами навчання суспільно-політичних дисциплін

- 1. Актуальність формування ціннісних орієнтацій учнів у процесі навчання.*
- 2. Поняття «цінність» та «ціннісні орієнтації».*
- 3. Методика формування ціннісних орієнтацій учнів на уроках соціально-політичних дисциплін.*

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: Наук. видання. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1.: Особистісно – орієнтований підхід: теоретико – технологічні засади: Наук. видання. – К.: Либідь, 2003 р., – 280 с.
3. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Джон Д'юї. Досвід і освіта / Перекл. з англійської Марії Василечко. – Львів: Кальварія, 2003. – 84 с.
5. Етика. 5 клас. – Х.: Вид. група „Основа”, 2006. – 192 с.
6. Ми – громадяни України: Методичний посібник з громадянської освіти для 9 (10) кл. середніх загальноосвітніх навчальних закладів / О. Пометун, І. Ігнатова, І. Костюк та ін. / За ред. О. Пометун. – Львів.: НВФ «Українські технології», 2002. – 148 с., іл.
7. Михайлович Г.І., Рясик Л.О. Книжка для вчителя з етики: 6 кл. – К.: Генеза, 2008. – 232 с., С. 18-19.
8. Нікора А. О. Методична підготовка майбутнього вчителя історії до формування ціннісних орієнтацій учнів у процесі навчання етики : монографія / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 216с.
9. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
10. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование. Социально-философское исследование. – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
11. Плигин А.А. Личностно-ориентированное образование: история и практика. Монография. – М.: «КСП+», 2003, 432 с.
12. Слостенин В.А., Чижакова Г.И. Введение в педагогическую аксиологию: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	
	Кредит 1. Організація навчального процесу з суспільно-політичних дисциплін.	
1	Запропонуйте фрагмент уроку із громадянської освіти із застосуванням інтерактивних вправ.	3
2	Згідно з навчальною програмою з «Основ філософії» запропонуйте теми уроків, що можуть бути проведені в інтегрованій формі.	3
3	Згідно з навчальною програмою з «Правознавства» запропонуйте теми уроків, що можуть бути проведені в бінарній формі.	3
4	Підготуйте конспект проблемного уроку до однієї з тем суспільствознавчих курсів.	3
5	Скласти алгоритм підготовки вчителя до уроку-лекції. Запропонуйте теми уроків з суспільствознавчих дисциплін, які доцільно проводити саме в цій формі.	3
6	Підготуйте завдання до уроку правознавства у формі практикуму.	3
7	Складіть план підготовки вчителем уроку-екскурсії та запропонуйте теми до курсу «Економіка» саме в такій формі.	2
	Кредит 2. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі.	
8	У вигляді таблиці проаналізувати сильні та слабкі сторони дискусії як методу навчання з суспільствознавчих дисциплін. Сформулювати висновки-поради для вчителя суспільствознавства, який використовує метод дискусії.	3
9	З яких тем із громадянської освіти доцільне використання «Мозкового штурму»? Відповідь пояснити.	3
10	Опишіть відомі вам інтерактивні методи навчання та на конкретному навчальному матеріалі доведіть їх ефективність.	3
11	Обрати один із наочних засобів навчання (картину, плакат, карикатуру або фото) та описати алгоритм роботи з ним на прикладі конкретної теми (суспільно-політична дисципліна за вибором студента).	4
12	Обрати шкільний підручник із суспільно-політичних дисциплін та підготувати списки його переваг та недоліків, уважно проаналізувавши усі його компоненти. На основі проведеної роботи зробити висновок про те, чи хотіли б ви, як майбутній учитель, працювати з цим підручником.	4
13	Скласти алгоритм підготовки мультимедійної навчальної презентації із суспільствознавства. Назвіть вимоги до створення мультимедійних презентацій із суспільствознавчих дисциплін.	3
	Кредит 3. Результати суспільствознавчої підготовки у ЗНЗ	
13	До однієї з тем суспільствознавчих курсів запропонуйте п'ять запитань і п'ять завдань за різними формами перевірки (предмет за вибором студента).	4
14	Розробіть перелік 10 творчих завдань для учнів старшої школи з одного суспільно-політичного предмета та визначте критерії за якими ви, як учитель, будете їх оцінювати.	3
15	Намалюйте «Портрет випускника загальноосвітньої школи», у якому зобразить основні компетентності, що мають бути сформовані у нього.	4
16	Розробити на прикладі фрагменту уроку з суспільно-політичних дисциплін методику формування елементів критичного мислення	3
17	Обравши одну загальнолюдську цінність (добро, любов, дружба, милосердя тощо), запропонуйте методику їх вивчення на уроці.	3
18	Підтвердьте або спростуйте тезу: «Основним завданням школи є формування ціннісних орієнтацій учнів, а не орієнтація учнів на цінності».	3
	Разом:	60

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Методика викладання суспільно-політичних дисциплін»

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА НА ЛЕКЦІЙНОМУ ЗАНЯТТІ

Навчальна лекція є одним з основних видів навчальних занять і, водночас, методів навчання у вищій школі. Вона покликана формувати в студентів основи знань з певної навчальної дисципліни, а також визначити напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять, самостійної роботи студентів. Студенту важливо навчитися активно слухати лекцію, вести змістовний конспект. У конспекті лекції повинні бути записані:

- тема лекції, план;
- література;
- найбільш важливі визначення (терміни, поняття, категорії, прізвища, дати, приклади, назви джерел та їхні основні ідеї тощо);
- тези (основні думки, факти, події тощо).

Складання тез:

Тези — коротко сформульовані основні положення статті, лекції, повідомлення, доповіді. Це короткий письмовий виклад основних думок без пояснень, ілюстрацій та посилань. У тезах переважають загальні положення. Складаючи тези, слід дотримуватися таких порад:

1. Уважно слухайте (читайте) текст, на основі якого треба скласти тези.
2. З'ясуйте значення незрозумілих вам слів і термінів.
3. Починайте складати тези лише тоді, коли ви з'ясували зміст тексту загалом і його головну думку.
4. Визначте у тексті основні положення, що є ланками логічного ланцюжка, за допомогою якого послідовно розкривається думка.
5. Сформулюйте їх своїми словами (це сприяє кращому розумінню тексту) і запишіть.

В ході самостійної роботи студент може в кінці конспекту відповідної лекції додати інформацію, отриману з підручника, посібника та інших джерел.

У зошиті студента з дисципліни повинні бути записані всі теми занять. Засвоєння конспекту полегшує розуміння матеріалу, а хороший конспект — надійний помічник при підготовці студента до семінару, заліку, екзамену.

ПІДГОТОВКА ДО СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Важливою складовою університетської освіти є семінарські заняття — форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Основне завдання семінарських занять з методики навчання історії полягає у обговоренні й засвоєнні закономірностей процесу навчання історії, оволодінні культурою наукового аналізу методичних проблем, тобто сукупністю сучасних принципів, методів, прийомів та технологій навчання історії.

Під час підготовки до семінарських занять студенти повинні опанувати прийоми та методи самостійної роботи з джерелами інформації, засвоїти навички дослідної роботи.

Саме семінарське заняття в повній мірі сприяє розвитку пізнавальної діяльності і самостійності студента, є одним з ефективних засобів активізації самостійної роботи студентів.

Воно може проводитися у традиційній формі та з використанням інтерактивних технологій і методів навчання. На семінарі проводиться обговорення студентами питань з попередньо визначених тем робочою навчальною програмою.

При підготовці до семінару студент не лише закріплює свої знання, але й розширює, поглиблює їх, навчається творчо мислити.

Якісна підготовка до семінарського заняття передбачає:

- врахування методичних вказівок викладача щодо виду та форми проведення семінару;
- вивчення плану семінарського заняття, що означає усвідомлення суті основних питань заняття;
- ознайомлення зі списком літератури;
- опрацювання основних термінів, понять, категорій, персоналій, хронології до теми;
- ознайомлення із завданнями для самоперевірки знань, ведення дискусії, можливими темами рефератів;
- опрацювання конспекту лекції з даної теми;
- написання тез відповідей на поставлені питання;
- опрацювання відповідних джерел, розділів підручників та допоміжної літератури.

На семінарські заняття студенти повинні приходити з конспектом лекцій, планом-конспектом (тезами) свого виступу, опрацьованими термінами, поняттями, категоріями з теми, конспектом інформаційних джерел, рефератом (при необхідності). На семінарі кожен студент повинен уважно слухати виступи товаришів і бути готовим доповнити відповідь або виступити з власною.

Як опрацювати матеріал підручника:

1. Відкрийте зміст в кінці/на початку підручника і визначте, з яких розділів (підрозділів, глав тощо) він складається. Знайдіть необхідний розділ, тему, параграф.
2. Зверніть увагу, що кожний параграф поділений на пункти. У кожному пункті розглядається окреме питання. Знайдіть необхідний пункт (пункти).
3. Зверніть увагу, що головне в тексті може виділятися напівжирним шрифтом, напівжирним курсивом або курсивом, може бути підкресленим.
6. Якщо вам трапляються незнайомі слова, терміни — знайдіть їх визначення в словнику (довіднику, енциклопедії тощо) або запитайте у викладача.
7. Розгляньте ілюстрації, схеми, таблиці тощо, які стосуються параграфу, пов'яжіть їх зі змістом тексту. Вони допоможуть вам краще зрозуміти матеріал.
8. Прочитайте додатковий матеріал до параграфу. Він доповнить ваші знання з даної теми.
9. Дайте усну відповідь на запитання до параграфу. Вони допоможуть глибше зрозуміти і краще запам'ятати вивчений матеріал.
10. У кінці кожного розділу можуть подаватися висновки, в яких узагальнено його зміст. Це допоможе зосередити Вашу увагу на головному.

Працюючи з науковою літературою, користуйтеся такими правилами роботи з джерелом інформації:

- 1) здійсніть попередній огляд матеріалу: ознайомтесь із обсягом та проблематикою, структурними частинами;
- 2) сформулюйте запитання до джерела: дуже часто проста трансформація назви дає можливість сформулювати адекватні запитання;
- 3) прочитайте текст, шукаючи відповіді на сформульовані запитання;
- 4) осмисліть прочитане, тобто встановіть зв'язки між новою інформацією і тією, що вже відома, спробуйте підібрати приклади до нових ідей;
- 5) перекажіть основний матеріал, відповідаючи на запитання, що були сформульовані перед читанням;
- 6) зробіть підсумковий огляд, пригадайте основні ідеї тексту та чітко сформулюйте відповіді на запитання.

Робота над складанням плану-конспекту та плану доповіді потребує ретельної праці з боку студента, вимагаючи залучення певних прийомів обробки інформації. Осмислене навчання потребує використання систематичних процесів для кодування та зберігання інформації у довготривалій пам'яті і для вилучення її звідти. Ці процеси називаються "метакогнітивними", тому що вони представляють собою способи набуття думок, а не самі думки.

До таких способів відносяться: резюмування (узагальнення); уточнення (конкретизація); схематизація та організація. Резюмування – це спосіб вилучення основної ідеї частини або цілого тексту. Уточнення є протилежним процесом, оскільки збагачує абстрактне положення конкретними прикладами, ілюстраціями, кресленням, аналогією та ін. Схематизація уявляє собою рамки або код для структурування інформації для того, щоб її можна було і зрозуміти, і зберегти у пам'яті. Організація як метакогнітивний процес передбачає надання матеріалу певної структури, а не знаходження вже існуючої структури у самому матеріалі.

Потужним засобом засвоєння навчального матеріалу виступають графічні систематизатори (інколи їх називають "понятійними схемами") – це просторові побудови, що вимагають від читача виявлення глибинної структури матеріалу, що вивчається. Інколи найкращим способом зрозуміти певну тему є представлення інформації у вигляді лінійної послідовності. Цей спосіб слід використовувати, коли структура поданої інформації наближається до лінійної. Наприклад, формування умінь здійснюється у певній послідовності: 1) інформація про новий спосіб діяльності (мета та порядок дій); 2) виконання вчителем разом з учнями нового способу діяльності; 3) самостійне виконання учнями нового способу діяльності; 4) систематичне тренування. Цей алгоритм діяльності вчителя є не що інше, як ряд подій, що слідує одна за одною в суворо упорядкованій часовій послідовності. Просте лінійне представлення цих подій адекватно відбиває усю необхідну інформацію: Інформація про новий спосіб діяльності ----- Сумісне виконання вчителем і учнями нового способу діяльності ----- Самостійне виконання учнями нового способу діяльності ----- Систематичне тренування.

Інформація, з якою доводиться мати справу, найчастіше більш складна, ніж прості лінійні ланцюжки. Альтернативним способом представлення інформації виступає зображення її у формі ієрархії, або ієрархічного дерева. У цьому випадку інформація упорядковується відповідно до правил класифікації. Правила класифікації визначають, частиною або різновидом чого є даний об'єкт.

Такий спосіб підготовки до семінарського заняття дозволить усвідомити логічну структуру навчального матеріалу, сприятиме повному, міцному, свідомому та глибокому засвоєнню змісту курсу.

СКЛАДАННЯ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ (ТЕЗ) ПРОЧИТАНОГО

При всіх інноваційних формах і методах роботи на заняттях предметно-методичних дисциплін однією з провідних форм традиційно залишається робота з книгою — підручником, науковою літературою тощо.

Прочитаний матеріал для його глибшого і повнішого засвоєння потребує фіксації на папері (або електронному носії, що не змінює суті процесу). Найпоширенішими способами фіксації почутого на лекції або прочитаного є план, тези, виписки, конспект. Такі способи роботи дисциплінують студента, змушують заглибитися у зміст прочитаного, привчають виділяти головне у матеріалі, сприяють засвоєнню, повторенню і закріпленню матеріалу.

На жаль, в останні роки такі форми роботи відходять на задній план, що має своїм наслідком невміння частини студентів фіксувати прочитане, виділяти головне.

Виділяти головне у змісті матеріалу, його головну проблему, акцентувати свою увагу на суттєвому матеріалі, аналізувати прочитане та його тематичну структуру — одні з провідних умінь та навичок студентів при вивченні предметно-методичних дисциплін. Провідним методом в розвитку цих компетенцій є вміння поділяти текст на частини та складати план. Поділяючи навчальний матеріал на частини, студент тим самим аналізує його головні частини, а складаючи план — синтезує матеріал, виділяючи провідні думки, проблеми, факти тощо.

Складання простого або розгорнутого плану прочитаного:

План є попередньою формою запису прочитаного, він передує тезам та конспекту. За формою плани поділяються на: простий план, складний (розгорнутий) план, план-тези, план-конспект.

Загальний алгоритм для роботи над будь-яким планом може бути наступний. Спочатку йде прочитання матеріалу в цілому: необхідно уважно прочитати матеріал, над яким ви будете працювати — наприклад, підпункт параграфу, параграф підручника, декілька параграфів підручника (тему) тощо. При цьому рекомендується працювати олівцем (в жодному разі не ручкою, аби можна було витерти результати вашої роботи), підкреслюючи головне: факти, події, процеси, причинно-наслідкові зв'язки, висновки.

Після цього йде аналіз прочитаного за абзацами. Кожен абзац можна узагальнити в окрему думку, виділивши головне. Можливий варіант, коли для виділення необхідної думки треба прочитати декілька абзаців.

Головна думка формулюється як пункт плану. Пункт плану, як правило, формулюється стверджувальним реченням. Пункт плану не може складатися з одного слова або прізвища.

Розглянемо види планів, які використовуються на заняттях предметно-методичних дисциплін.

Простим називається план, який нумерується арабськими літерами (1., 2., 3. і далі). В такому плані рекомендується від 3 до 6 пунктів (більша кількість пунктів плану використовуються в рефератах та інших, більш складних, письмових формах роботи).

Якщо існує необхідність у більшій кількості пунктів, доцільніше скласти розгорнутий (складний) план.

Складний (розгорнутий) план передбачає, що пункти плану мають підпункти. Існують різні види нумерації пунктів плану. Можливий варіант, коли пункти нумеруються арабськими цифрами, а підпункти — літерами кириличного алфавіту (“а”, “б”, “в” і далі). В іншому разі пункти нумеруються римськими цифрами (I, II, III, IV. і далі), а підпункти — арабськими цифрами. Можливий і складний план, який поєднує два попередніх — пункти плану нумеруються римськими цифрами, підпункти — арабськими, а останні, в свою чергу, мають підпункти, що позначаються літерами алфавіту. Зловживати такими складними за структурою планами не треба.

Останнім часом в фахових виданнях поширилася нумерація виключно арабськими цифрами (наприклад, пункт 1., підпункти 1.1., 1.2., 1.3., які мають підпункти 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3. тощо).

План-тези — це поєднання плану з коротко сформульованими основними положеннями прочитаного тексту, що вбирають суть висловлювань. Існує два види тезувань — відбір авторських тез з тексту або формулювання основних положень статті чи розділу книжки власними словами.

Тези формулюються розгорнутими реченнями, в яких виділяються головні факти, події, процеси, терміни та поняття, персоналії тощо. Як правило, необхідно уникати складних речень (складносурядних та складнопідрядних).

План-конспект — найбільш ускладнена форма плану, що поєднує пункти плану з розширеним викладом основних положень матеріалу, що опрацьовується. При цьому можливе окреслення в конспекті головних фактів, положень, причинно-наслідкових зв'язків, висновків тощо. Не вважається помилкою висловлення власних думок щодо прочитаного.

Методичні рекомендації щодо складання плану прочитаного:

1. Зверніть увагу на тему, план до якої ви повинні скласти. Уважно прочитайте текст і виберіть з нього лише той матеріал, який відповідає темі.
2. Починайте складати план лише тоді, коли з'ясуєте зміст матеріалу загалом.
3. Залежно від того, який план (простий чи розгорнутий) необхідно скласти, оберіть один із двох запропонованих шляхів.

- 3.1. Якщо потрібно скласти простий план, поділіть текст на логічно завершені частини. Знайдіть у кожній з них головну думку, чітко і конкретно сформулюйте й запишіть її.
- 3.2. Якщо план розгорнутий, у кожній з логічно завершених частин тексту визначте кілька положень, які розкривають головну думку; сформулюйте і запишіть головні думки у вигляді пунктів плану, а положення, що їх розкривають, — як підпункти.
4. Перед тим як записати план, перевірте, чи всі головні ідеї тексту знайшли у ньому відображення.

КОНСПЕКТУВАННЯ ДЖЕРЕЛ

Конспектування — стислий письмовий виклад основного змісту тексту з виокремленням його найважливіших положень. При конспектуванні джерела (документа, уривку з монографії, наукової статті) необхідно дотримуватися наступних порад:

1. Запишіть автора твору, його назву та вихідні дані.
2. Перед тим, як розпочати конспектування, необхідно ознайомитися з текстом загалом.
3. Визначте у тексті логічно завершені частини й у кожній з них знайдіть основну думку. Дайте їм назву. На основі цього складіть план.
4. Підготуйтеся до виконання завдання: поділіть сторінку зошиту на дві нерівні частини для запису плану (зліва) і конспекту (справа).
5. Складіть конспект змісту кожної логічно завершені частини тексту відповідно до плану, дотримуючись наступних умов.
 - 5.1. Основний зміст тексту викладається стисло.
 - 5.2. Провідні думки, аргументи, висновки формулюйте детально.
 - 5.3. Назви глав, розділів, параграфів наукової праці обов'язково вказуються точно.
 - 5.4. У конспекті використовуються цитати. Дотримуйтеся правил цитування: необхідну цитату беріть у лапки, в дужках зазначайте джерело і сторінку.
 - 5.5. Намагайтеся робити записи своїми словами, оскільки це сприяє кращому розумінню тексту.
 - 5.6. Основні положення конспекту вказуються напроти відповідних пунктів плану.
6. Працюючи над конспектом, застосовуйте систему підкреслень, виділяйте найважливіше великими літерами, використовуйте умовні позначки. Вони допоможуть вам під час відповіді за конспектом.
7. У лівій частині конспекту крім плану можна також виписувати незнайомі імена і терміни, які потребують пояснення, необхідні доповнення, стислі висновки для себе, паралелі з явищами сьогодення тощо.
8. Перевірте виконану роботу. В разі необхідності виправте або уточніть пункти плану і зміст конспекту.
9. У випадку, коли необхідно скласти конспект на основі кількох джерел, спочатку визначте, який твір буде основним. Для цього прочитайте джерела і визначте, якою мірою в них розкрито проблему, що цікавить вас. Потім поділіть сторінку зошита на дві частини: у лівій частині запишіть конспект основного твору, в правій зробіть доповнення до нього за основними джерелами.

НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ:

Вибір теми. Студент повинен обирати тему, яка найбільш відповідає його особистим інтересам. При обиранні теми необхідно враховувати її забезпеченість науково-педагогічними джерелами і методичною літературою. Остаточний вибір теми фіксується викладачем. Довільна зміна теми студентом не дозволяється. Обравши тему, студент повинен чітко спланувати роботу над нею:

- ознайомитесь з літературою;
- зібрати матеріал;
- скласти план роботи;
- підготувати текст;
- доопрацювати та перевірити готовий текст.

Підбур літератури і джерел. Після обрання теми необхідно приступити до роботи над джерелами і літературою. Визначення кола необхідних для реферату джерел та літератури треба починати із складання списку опублікованих матеріалів. Для цього використовуються спеціальні бібліографічні покажчики, які можна знайти у бібліографічних відділах і каталогах бібліотек.

Для написання реферату студент повинен використати спеціальну літературу, яка стосується його теми. Через обмеженість обсягу реферату залучити всю літературу по темі, яка існує, неможливо, та й не потрібно. Але необхідно ознайомитися як можливо із найбільш широким колом літератури до теми, проаналізувати її та відібрати найбільш важливі, на думку автора, твори.

Спеціальна література представлена такими видами:

- Державні документи.
- Наукова література.
- Довідкова література (словники, енциклопедії, довідники тощо).

У першу чергу варто звернутись до новітніх видань, які містять оцінку того, що зроблено на цей час в тій чи іншій галузі педагогіки, методиці викладання, з того чи іншого питання, які нові погляди, методики, ідеї, технології презентуються. Разом з тим, ознайомлення з оцінками та поглядами спеціалістів ні в якому разі не виключає самостійного підходу до аналізу змісту і висновків щодо використаних праць.

Складання плану. Характеристика роботи.

Реферат повинен включати такі структурні елементи:

- ✓ Титульна сторінка
- ✓ Зміст
- ✓ Вступ
- ✓ Основний текст
- ✓ Висновки
- ✓ Додатки (в разі потреби)
- ✓ Список джерел та літератури.

Значною мірою успіх реферату залежить від добре складеного та до кінця продуманого плану. Під час роботи над темою поступово виявляються окремі частини плану, а, коли студент відібрав увесь матеріал і оволодів його змістом настільки, що ясно може уявити собі структуру роботи, він остаточно складає її план. Всі частини роботи розкривають конкретний аспект проблеми, але в той же час повинні складати єдине ціле.

ВСТУП пишеться після складання тексту всієї роботи. В ньому дається постановка питання, висвітлюється актуальність теми в наш час, доцільність її вивчення. Після цього дається коротка характеристика вивчення теми в науковій літературі, робиться висновок про ступінь вивченості даної теми науковцями. На основі цих висновків студент визначає коло конкретних завдань, які він збирається розв'язати в своєму дослідженні, формулює його цілі. Без чіткої постановки проблеми дослідження приречене перетворитися в безсистемне нагромадження фактів. Визначивши мету і завдання дослідження, студент дає коротку характеристику джерел, робить висновок про цінність цих праць для даної роботи.

Далі студент приступає до викладу матеріалу **ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ**. У **ВИСНОВКАХ** автор дослідження чітко формулює ті положення, до яких він прийшов внаслідок вивчення даної теми. Робиться це у вигляді коротких підсумкових тез за основними положеннями роботи.

Відразу після висновків, в разі потреби, йдуть **ДОДАТКИ**, де студент може вмістити таблиці, конспекти, анкети, схеми тощо. На додатки, якщо вони є, обов'язково потрібно посилатися у тексті, кожен додаток повинен мати посилання на джерело.

- Вступ займає 1-3 сторінку друкованого тексту.
- Висновки – 2-3 сторінки друкованого тексту.

Зміст розміщується на початку роботи. Він містить назви всіх структурних частин роботи із зазначенням сторінок. На яких вони розміщуються.

Складання списку джерел і літератури. Написання самостійного творчого дослідження, яким є реферат закінчується складанням списку джерел і літератури з дотриманням певних вимог і правил. Насамперед, до списку включається лише та література, яка реально використана студентом в процесі роботи. Порядковий номер джерела у списку літератури повинен відповідати номеру посилань у тексті.

Для захисту реферату студент готує виступ на 5 - 7 хвилин. У ньому зазначаються мета і завдання дослідження, актуальність теми, короткий зміст основної частини, характеристика літератури та джерел, основні висновки.

Студент відповідає на запитання, після цього йому повідомляється оцінка за роботу.

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

з дисципліни “Методика викладання суспільно-політичних дисциплін”

Методи контролю:

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, обговорення рефератів тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання модульних контрольних робіт, розробка проектів, творчі роботи

Форма підсумкового контролю – залік для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний модуль та іспит для студентів заочників.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів – 200. Діагностика знань здійснюється за бальною системою, яка послідовно переводить бали у звичайну оцінку.

Поточний, контроль здійснюється у вигляді опитування, виконання індивідуального або колективного завдання та їх захисту. Модульний (рубіжний) контроль передбачає виконання контрольної роботи, підсумковий - задачу іспиту.

Критеріями оцінки є:

<u>при усних відповідях:</u>	<u>при виконанні письмових завдань:</u>
<ul style="list-style-type: none">• повнота розкриття питання;• логіка викладання, культура мови;• емоційність та переконаність;• використання основної та додаткової літератури;• аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.	<ul style="list-style-type: none">• повнота розкриття питання;• цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;• акуратність оформлення письмової роботи.

На семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;

- презентації фрагментів уроків;
- підібрана інформація щодо прикладів зі педагогічної практики, новин вітчизняної/зарубіжної методики;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

За кожним елементом змістового модуля, передбаченого робочою програмою, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути: усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступи на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії); перевірка і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо.

Норми оцінювання усних відповідей

- 5 балів – студент самостійно створює оригінальну за думкою відповідь, аналізує різні погляди на поставлену проблему, добирає переконливі аргументи, висловлює власну думку, відповідь повна, змістовна, характеризується багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.
- 4-3 бали – студент самостійно будує послідовну, повну, логічно викладену думку, розкриває суть проблеми, висловлює головну думку, вдало добирає лексичні засоби, однак припускається окремих недоліків (відсутність прикладів, належної аргументації тощо).
- 2-1 бали – за обсягом відповідь становить менше половини норми, пропуск положень, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені.
- 0 балів – неготовність до практичного заняття.

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється як під час аудиторних занять (на семінарах заняттях), так і у позааудиторний час, визначений викладачем. Контроль самостійної роботи передбачає: визначення ступеня засвоєння матеріалу; визначення якості виконання індивідуальних і творчих колективних завдань; відвідування консультацій викладача; своєчасне виконання і здача поточних завдань; оцінку знань, здобутих у результаті самостійної навчальної роботи.

Норми оцінювання завдань самостійної роботи

- 5-4 бали – матеріал відповідає тематиці поставленого завдання, повністю розкриває його сутність, оформлений за всіма вимогами ділового стилю; у матеріалі відсутні орфографічні та стилістичні помилки, він вчасно складений для перевірки.
- 3-2 бали – зміст матеріалу не зовсім відповідає заданій тематиці або недостатньо повно розкриває його сутність; оформлений матеріал містить деякі орфографічні, пунктуаційні помилки, у ньому відсутні.
- 1 бал – зміст матеріалу не співпадає з завданням, не відповідає діловому стилю викладу матеріалу, у ньому наявна велика кількість орфографічних та пунктуаційних недоліків.

Кредитний контроль. Кредитний контроль є підсумком певного етапу вивчення дисципліни. Його мета – виявлення проміжних результатів засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться згідно і тематичним планом. Оцінка модульного контролю здійснюється за 30-бальною шкалою.

Кредитний контроль проводиться у вигляді різнорівневої письмової самостійної роботи, яка містить такі завдання:

- теоретичні питання – 2 – 10 балів;
- тестові завдання – 1-5 бали;
- творчі завдання – 2-15 балів.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є сума набраних студентом за семестр та під час кредитного контролю балів.

У разі, якщо студент бажає підвищити свою підсумкову оцінку він має право на складання усного заліку.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
80-89	B	
65-79	C	
55-64	D	
50-54	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Бали	Критерії оцінки
F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)	Практично не знає психолого-педагогічної термінології. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не може користуватися підручником, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Володіє тільки окремими прийомами практичної діяльності, яких недостатньо для формування вмінь.
FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Має уяву про психолого-педагогічну термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету носить не систематизований, фрагментарний характер. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу без грубих помилок, на які не звертає уваги.
E (незадовільно з можливістю повторного складання)	Самостійно відтворює головні положення викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Знає основні психолого-педагогічні терміни. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань у вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки, які при допомозі здатен виправити. Повністю відсутнє знайомство з інформацією, що викладена в додатковій літературі.
D (задовільно)	Повністю відтворює інформацію що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою та довідниковою літературою. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані уміння може використовувати у стандартних ситуаціях, які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отримані при вивченні інших дисциплін.
C (добре)	На основі володіння матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, під керівництвом викладача вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про педагогічні явища. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Здатен контролювати свою діяльність. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі. Знайомий з психолого-педагогічними періодичними виданнями останніх років.
B (дуже добре)	Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно застосовувати у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної літератури з предмету. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни іноді виконував реферати не передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку що до вивченого матеріалу. Отримані знання використовує при аналізі стану навчально-виховного процесу в університеті.
A (відмінно)	На основі досконалого знання матеріалу предмету студент набуті знання, вміння та навички використовує при рішенні нестандартних задач. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, орієнтується у періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної науково-дослідної роботи, який проявляється у наявності наукових публікацій, виступах на наукових конференціях.

Комплексний тест з дисципліни
“Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін”
зі спеціальності 6.020302. Історія*

Базовий рівень

Навколо якої основної категорії формується понятійно-категоріальний апарат суспільно-політичних дисциплін?

- патріот
- історія
- особистість
- суспільство
- індивід

Що таке суспільство?

- форма життєдіяльності людей, спосіб їх соціальної організації; система, що розвивається на основі об'єктивних соціальних законів
- категорія історичної науки, що дозволяє ідентифікувати місце комунікативних процесів, явищ і фактів у взаємодії з філософськими категоріями
- філософська категорія, що у спрощеному вигляді подає розуміння людських комунікацій

Коли вперше «Суспільствознавство» введене у школи як навчальний предмет?

- у 1917 році
- у 1921 році
- у 1928 році
- у 1930/31 н.р.

Як називається Закон України, що регулює інновації?

- Закон України «Стратегія інноваційної діяльності в Україні на 2015-2025 рр.»
- Закон України «Про інноваційну діяльність»
- Закон України «Про інноваційну діяльність в галузі освіти»
- Закон України «Про інноваційну політику в Україні»

Який характер носить зміст навчальних предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»?

- імперативний
- пропедевтичний
- інтегративний
- ідеологічний
- політичний

Коли запроваджене обов'язкове викладання курсу «Основи правознавства» у загальноосвітніх школах I-III ступенів України?

- з 1991 року
- з 1995 року

з 2000 року

Скільки годин відводиться на вивчення предмету «Правознавство. Практичний курс» ?

35 годин на рік (1 год. на тиждень)

70 годин на рік (2 год. на тиждень)

145. один на рік (0,5 год. на тиждень)

52 години на рік (1,5 год. на тиждень)

Чи оцінюються навчальні досягнення учнів із обраних суспільствознавчих предметів варіативної складової навчальних планів?

оцінюються за окремими критеріями

оцінюються окремою графою в журналі

не оцінюються

Як представлені дисципліни громадянознавчого спрямування в навчальному плані школи?

у інваріантній частині Базового навчального плану

у варіативній частині навчального плану (за вибором навчального закладу)

взагалі не представлені

лише інтегровані в змісті історії

Який статус предмету «Людина і світ» в навчальному плані?

є обов'язковим для вивчення

за вибором навчального закладу

варіативним курсом за згодою батьків

Для учнів яких класів введений предмет «Людина і світ»?

учнів 10- 11-х класів профільних класів

учнів 11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів

учнів старшої школи ліцеїв та гімназій

У яких класах пропонується для вивчення предмет «Етика» ?

у 5-6 класах

у старшій школі

у профільних класах старшої школи

у позакласній роботі

Яке місце займає «Економіка» в навчальному плані школи?

у варіативній частині

у інваріантній частині

взагалі не входить

тільки у профільних класах

Коли вивчається предмет «Економіка»?

у 9 класах ЗНЗ

в 11 класах усіх профілів

тільки в 10-11 класах економічного профілю

Скільки годин відводиться на вивчення предмету «Економіка» в усіх класах, окрім профільного:

17 годин на рік, пів години на тиждень

35 годин на рік, одна година на тиждень

70 годин на рік, дві години на тиждень

Що є предметом методики навчання суспільно-політичних дисциплін?

процес викладання

процес навчання

процес виховання

процес учіння

Яку назву має документ, що визначає державні вимоги до суспільствознавчої підготовки учнів і випускників шкіл на рівні загальної середньої освіти?

Національна доктрина розвитку освіти України

Державний стандарт

Навчальна програма

Шкільний підручник

Яка школа в Україні передбачає вивчення предметів освітньої галузі “Суспільствознавство” на профільному рівні?

початкова

основна

старша

основна і старша

Який з компонентів не входить до пояснювального тексту підручників з суспільно-політичних дисциплін?

словник

підписи до ілюстрацій

дані про авторів наведених документів

документи

Яку назву має функція навчання, що спрямовує вчителя-суспільствознавця на формування світогляду, високих загальнолюдських якостей, естетичних смаків і трудових умінь учнів?

розвиваюча

освітня

самоосвітня

виховна

Як називаються пізнавальні уміння суспільствознавчої підготовки, що передбачають уміння учнів: давати оцінки навчальним фактам, розкривати своєрідність суспільних подій і явищ?

логічні

образні

оцінні

предметні

Який з цих типів уроків традиційно переважає у навчанні суспільно-політичних дисциплін?

урок вивчення нового матеріалу

комбінований урок

урок формування вмінь і навичок

урок узагальнення та систематизації знань

Який з цих компонентів не відображається у структурі плану-конспекту уроку з суспільно-політичних дисциплін?

- тема уроку
- обладнання уроку
- вимоги до уроку
- тип уроку

Який з видів роботи з текстом підручника не доцільно використовувати на уроках з суспільно-політичних дисциплін у старшій школі?

- переказ змісту параграфа
- порівняння двох текстів підручника
- порівняння викладу фактів у підручнику з першоджерелами
- самостійне вивчення теми за матеріалом підручника

Як називається метод навчання суспільно-політичних дисциплін, який передбачає творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку?

- частково-пошуковий
- дослідницький
- проблемного викладу
- репродуктивний метод

Які з перелічених засобів навчання суспільно-політичних дисциплін належать до друкованих?

- підручники та навчальні посібники
- карти та схеми
- діафільми та комп'ютерні програми
- художня література та картини

Яку назву має вид контролю, що проводиться вчителем-суспільствознавцем після вивчення кожної навчальної теми?

- поточний
- тематичний
- узагальнюючий
- підсумковий

Якого з цих рівнів навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін насправді не існує?

- достатнього
- низького
- середнього
- високого

Як називається метод контролю учнівських знань з суспільно-політичних дисциплін, що передбачає набір стандартизованих завдань з певного матеріалу та вибір учнем однієї з кількох запропонованих відповідей?

- письмовий
- графічний
- тестовий
- практичний

До якого виду учнівських компетентностей з суспільно-політичних дисциплін належить уміння учнів здобувати інформацію з різних джерел, критичного осмислювати її та інтерпретувати?

предметних
оцінних
комунікативних
інформаційних

Середній рівень

Яке з наведених тверджень стосується показників розвитку суспільства?

екологія
характер суспільних відносин
кількість політичних партій
природні та кліматичні умови
географічні межі держав
державоцентризм

Що визначає характерну рису сучасного суспільства ?

розвиток релігії та тих, хто її сповідає
утвердження демократичних форм життєдіяльності
екологічні засади
банківська система і фінанси
динаміка культури
розвиток суспільства

На які групи можна поділити інновації за джерелом походження ?

одиничні та групові
ідеологічні (системні) та нормативно-адміністративні
множинні та цивілізаційні
власні та чужі

Які офіційні документи ЄС визначають стратегію розвитку освіти на найближче майбутнє?

навчальні програми дисциплін суспільствознавчого характеру
резолуції, рекомендації
розпорядчі документи Кабінету Міністрів та МОН України
доповіді та програми Європейської Ради, Європейської комісії,
Європейського Парламенту
офіційні національні документи у сфері освіти держав-членів
інформаційно-аналітичні матеріали міжнародних та національних
інституцій
державний стандарт базової загальної середньої освіти
концепція розвитку національно-патріотичного виховання

Що є найважливішою тенденцією сучасного розвитку шкільної освіти в Україні?

будівництво нових навчальних закладів
визначення та реалізація національних освітніх стандартів
визначення національної методології науки та освіти

У чому полягають пріоритети загальноєвропейської освіти?

у глибоких знаннях теорії розвитку суспільства, визначенні його ключових проблем та уникненню їх у майбутньому
у наданні молодому поколінню знань про спільну європейську спадщину та практичних умінь адаптуватись до життя і навчання в різних країнах Європи
формуванні національно ідеї, національних інтересів та почуття патріотизму

Що з наведених прикладів є сучасною освітньою інновацією?

принцип багатовекторності
профільна школа
поліфункціональність
ЗНО
класно-урочна система
ІТ технології

Скільки компонентів містить освітня галузь “Суспільствознавство” Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти прийнятого 23 листопада 2011 року?

два
три
чотири
сія

Яку назву має документ, у якому вказано набір навчальних предметів (у т.ч. суспільно-політичних дисциплін), які вивчаються у загальноосвітньому навчальному закладі?

навчальна програма
шкільний журнал
навчальний план
календарно-тематичне планування

У чому полягає основна відмінність предметних гуртків з суспільствознавчих дисциплін від факультативів?

у необов'язковості відвідування учнями предметних гуртків
у переважно практичному характері занять предметних гуртків
у різній кількості учнів, що відвідують гуртки та факультативи
у поділі учнів на групи під час роботи в предметних гуртках

На які складові поділяється текстовий компонент підручника з суспільно-політичних дисциплін?

теоретичний, фактичний, додатковий
пояснювальний, додатковий, ілюстративний
ілюстрації, методичний апарат, апарат орієнтування
основний, додатковий, пояснювальний

Як називається структурний компонент уроку суспільно-політичних дисциплін направлений на забезпечення розуміння учнями змісту їхньої діяльності на занятті?

організаційний момент
актуалізація опорних знань

мотивація навчальної діяльності
оголошення теми та очікуваних результатів

Яку назву має практичний метод навчання суспільно-політичних дисциплін, який передбачає планомірне, організоване, повторне виконання учнями дій із метою оволодіння ними?

прийом
тест
завдання
вправа

Як називається діяльність вчителя-суспільствознавця спрямована на виявлення рівня засвоєння учнями вже вивченого матеріалу?

оцінювання
перевірка знань
контроль знань
оцінка знань

Яку назву має принцип, що передбачає виявлення здібностей учнів з метою їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання?

диференціації
діагностико-прогностичної реалізованості
варіативності
альтернативності й доступності

Які елективні курси правової тематики рекомендовані Галузевим міністерством для навчання в зош?

Живи за правилами
Ми різні – ми рівні
Конституційне право України
Я і право
Права людини
Знайти істину
Теорія та практика Конституційного права

Які умови є обов'язковими для викладання основ християнської етики в загальноосвітніх навчальних закладах?

наказ департаменту освіти, науки та молоді облдержадміністрації
письмова згода батьків
рішення МОН України
наявність підготовленого вчителя
наявність літератури християнського змісту

Які з предметів становлять зміст філософської освіти в середній школі?

«Етика»
«Людина і світ»
«Я у світі філософії»
«Філософія»
«Естетика»

Встановіть відповідність між частинами навчального плану та предметами

Інваріантна частина

Історія

Варіативна частина	Християнська етика
Інваріантна частина	Людина і світ
Варіативна частина	Конституційне право України.

Встановіть відповідність між видами суспільствознавчої освіти та предметами

Історична освіта	Історія України
Правова освіта	Практичне право
Філософська освіта	Людина і світ
Економічна освіта	Економіка
Громадянська освіта	Ми – громадяни України
Суспільно-екологічна освіта	Уроки сталого розвитку
Українознавча освіта	Українознавство
	Естетика
	Я у світі філософії
	Політологія
	Релігієзнавство

З поданого переліку оберіть компоненти, які входять до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти:

- Загальна характеристика складових змісту освіти
- Робочий навчальний план
- Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів II—III ступеня
- Календарно-тематичний план
- Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
- Навчальна програма

Встановіть відповідність між класифікаціями методів навчання суспільно-політичних дисциплін та їх авторами:

Класифікація методів навчання за джерелами знань	О.О.Вагін, П.В.Гора
Класифікація методів навчання за характером пізнавальної діяльності	І.Я.Лернер, М.Н.Скаткін
Класифікація методів навчання на основі діяльнісного підходу	Ю.К.Бабанський
Класифікація методів навчання за характером взаємодії між учасниками навчального процесу	

З наведених нижче ознак оберіть ті, які характеризують дослідницький метод навчання суспільствознавчих дисциплін:

- учитель показує шлях дослідження проблеми, розв'язує її від початку до кінця
- навчання характеризується високою інтенсивністю, підвищеним інтересом, а знання – глибиною, міцністю і дієвістю
- знання учням пропонуються у «готовому» вигляді
- нові знання не повідомляються, учні повинні самостійно здобути їх у процесі дослідження проблеми

міцність засвоєння учнями знань та умінь забезпечується шляхом їх багаторазового повторення

Встановіть відповідність між ключовими компетентностями учнів, що формуються засобами шкільної суспільствознавчої освіти та групами до яких ці компетентності належать:

соціальні компетентності	(активність у прийнятті рішень, вміння брати на себе відповідальність, урегулювання конфліктів ненасильницьким шляхом),
полікультурні компетентності	(розуміння несхожості людей і повага до різноманітності, повага до інших мов, релігій, культур, народів),
комунікативні компетентності	(усне і писемне спілкування, володіння кількома мовами),
інформаційні компетентності	(вміння здобувати інформацію з різних джерел, критично осмислювати і використовувати різноманітну інформацію),
	(потреба і готовність людини постійно навчатися у професійному, особистому та суспільному житті)

Предмет «Людина і світ» передбачає опанування філософських, світоглядних знань інтегрованого узагальнюючого характеру та має величезний виховний потенціал.

Стале суспільство – це суспільство, яке зберігається протягом життя багатьох поколінь і характеризується далекоглядністю, гнучкістю і мудрістю, за якої не руйнуються його фізичні чи соціальні системи життєзабезпечення

В освітньо-виховному процесі вчителі застосовують для перевірки учнівських компетенцій українознавчого спрямування Всеукраїнську українознавчу гру «Соняшник».

Спектр інформаційних технологій, що використовують різні програмні і технічні засоби з метою найбільш ефективною дію на користувача, що став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем, називають – мультимедіа.

Компетентності, які формуються в учня упродовж засвоєння змісту всіх предметів освітньої галузі “Суспільствознавство” в усіх класах середньої школи, а також уміння застосовувати їх на практиці у рамках культурно доцільної діяльності для розв’язання індивідуальних та соціальних проблем називаються загальногалузевими компетентностями.

Дослідники виділяють чотири основні етапи процесу формування ціннісних орієнтацій учнів у процесі навчання суспільно-політичних дисциплін: 1

— сприйняття цінності, 2 — розуміння, 3 — вироблення ставлення, 4 — готовність до дій. (“Альтернативний варіант відповіді — усвідомлення”).

Високий рівень

Який навчальний предмет за своїм освітньо-філософським та виховним спрямуванням змісту навчального матеріалу ґрунтується на українській «філософії серця»

- «Історія України»
- «Українська мова»
- «Українська культура»
- «Християнська етика»
- «Українознавство»
- «Етика»
- «Людина і світ»

На що спрямовані інтерактивні технології в суспільствознавчій освіті?

- на ідеологізацію освіти
- на закріплення знань
- на суспільну думку
- на взаємодію в освіті
- на політизацію освіти

На яких рівнях інновації в суспільствознавчій освіті є показником реформування?

- на рівні методології, на рівні структури, на рівні змісту, на рівні дидактики, на рівні управління, на рівні послуг
- на рівні школи, на рівні країни, на рівні дитини, на рівні ЄС
- на рівні людини, на рівні країни, на рівні Європи

Яку назву має прийом усного викладу суспільствознавчого матеріалу, в якому дається опис основних складових частин, деталей, передаються зовнішні ознаки створюваних цілісних образів?

- Розповідь
- Розповідне оповідання
- Картинний опис
- Аналітичний опис

У чому особливість оцінювання учнівських знань з елективних суспільствознавчих курсів?

- Оцінка ставиться за згоди учня
- Оцінка ставиться тільки з окремих курсів
- Оцінка ставиться за бажанням вчителя
- Оцінка не ставиться взагалі

Який з принципів організації профільного навчання передбачає розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, здібностями та нахилами?

- Варіативності
- Фуркації
- Гнучкості
- Системності

Що є складовими сталості кожного людського суспільства?

економічна стабільність
географічне розташування
культура, побут
соціальний захист
екологічна безпека
захист кордонів
екологічна привабливість

Які компетентності за Європейською довідковою рамковою структурою відносять до ключових?

історична компетентність
спілкування рідною мовою
спілкування іноземними мовами
математична компетентність та базові компетентності у галузі науки та техніки
здоров'язберігаюча компетентність
юридична компетентність
цифрова обчислювальна компетентність
уміння вчитися
соціальна і громадянська компетентність
інтегративна європейська компетентність
ініціативність та підприємливість
культурна освіченість та виразність

Встановіть відповідність між заданим параметром сталого розвитку та його характеристиками.

Дві ідеї сталого розвитку

Розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем і досягнення рівноваги між ними для забезпечення якісного рівня життя людини

Упровадження зобов'язань нинішнього покоління, які гарантують таке збереження природних, соціальних та економічних ресурсів, щоб рівень добробуту наступних поколінь лишався не нижчим за сучасний
Розвиток ринкових відносин та забезпечення конкурентоспроможності підприємств та організацій

Системне вивчення історії розвитку суспільства з якомога більшим джерельним ресурсом

Встановіть відповідність між класифікацією суспільствознавчих понять та її змістовим наповненням

за змістом

філософські, політичні, економічні,
морально-етичні, гносеологічні,
історичні, правові, соціологічні

за ступенем узагальненості

окремі, загальні, наскрізні

за ступенем ознайомленості

знайомі, частково знайомі, не знайомі
часткові, загальні, проміжні
локальні, універсальні
міжнародні, європейські, українські

Встановіть відповідність між блоком суспільствознавчої освіти в основній школі та його змістовими лініями

правовий блок

«Людина у правовій сфері»

морально-етичний блок

«Людина в соціальній сфері»

громадянський блок

«Людина в суспільно-політичній сфері»

економічний блок

«Людина в економічній сфері»

«Людина і мораль»

«Соціум та економіка»

«Людина і світ»

З нижченаведених переліків ціннісних орієнтацій оберіть які, які можуть і повинні бути сформовані в учнів засобами громадянської освіти:

громадянська самосвідомість

раціональна економічна поведінка

сприйняття багатоманітності (толерантність)

правосвідомість

готовність діяти спільно з іншими задля суспільного блага (співпраця)

гостинність

З пропонованого нижче переліку оберіть технологічні вимоги до уроку суспільно-політичних дисциплін:

оптимальний темп і ритм уроку;

відповідність шкільних меблів нормативам та віковим параметрам учнів;

послідовність і наступність, завершеність навчальних операцій; індивідуалізація, диференціація та інтенсифікація навчального процесу;

економія часу, раціональне використання кожної хвилини уроку; дотримання дидактичних принципів.

З переліку шкільних лекцій, що застосовуються учителями суспільствознавчих дисциплін, оберіть ті, які класифікуються за формою організації й управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів:

монологічна;

поточна;

діалогічна;

узагальнююча;

полемічна;

інформаційно-пізнавальна.

З пропонованих методів навчання суспільно-політичних дисциплін оберіть ті, що класифіковані за джерелом отримання знань:

словесні методи навчання;
інтерактивні методи навчання;
наочні методи навчання;
продуктивні методи навчання;
дослідницькі методи навчання;
практичні методи навчання.

З нижченаведених видів оцінювання навчальних досягнень учнів з суспільно-політичних дисциплін виберіть ті, які є обов'язковими:

попереднє;
поточне;
повторне;
періодичне;
тематичне;
підсумкове.

В основі концептуальних поглядів на сучасний зміст суспільствознавчої освіти науковці на перше місце виносять компетентнісний підхід.

Процес всесвітньої економічної, політичної, культурної інтеграції та уніфікації називається глобалізацією.

Головними гаслами ЄС, що визначають розвиток освіти у ХХІ ст. є: «ефективність» та «справедливість».

Підприємницькі знання – це знання, що дозволяють ідентифікувати наявні можливості для особистої, професійної або комерційної діяльності.

Навчальні курси, які доповнюють навчальні предмети освітньої галузі “Суспільствознавство” і входять до складу допрофільної підготовки та профільного навчання називаються елективними.

Документ, що визначає набір навчальних предметів, які вивчаються у закладі освіти, їх розподіл, тижневу й річну кількість годин, відведених на кожний навчальний предмет, структуру навчального року це — навчальний план.

Вид диференційованого навчання, який передбачає врахування освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів і створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення називається профільним навчанням.

Словесний метод навчання суспільно-політичних дисциплін, суть якого полягає в обміні поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування уміння її обстоювати має назву навчальна дискусія.

Складові змісту освіти для сталого розвитку на протигагу традиційній освіті.

Орієнтовна відповідь: «Нагальною потребою ХХІ століття є формування такого способу життя, який склав би основу довготривалого оцадливого розвитку людства; освіта для сталого розвитку охоплює екологічну, економічну та соціальну проблематику навчання та виховання під кутом зору формування нової системи ціннісних орієнтирів та моделей поведінки підростаючого покоління та суспільства загалом. Чому традиційна освіта не може більше задовольняти потреби сьогодення? Бо вона неспроможна вчасно реагувати на гострі проблеми та повною мірою задовольняти потреби сьогодення; лише перелічує проблеми і не націлена на їх розв'язання;

не дає змоги осягнути системну картину світу, оскільки більшість дисциплін викладається відокремлено; не спрямована на вивчення та практичне розв'язання місцевих проблем; суспільство розвивається швидшими темпами, тому знання часто застарівають ще до закінчення терміну навчання.

Яким є зміст освіти для сталого розвитку? Складовими змісту освіти для сталого розвитку є: якість життя, соціальна справедливість та рівноправність; взаємозв'язок: у суспільстві, економіці та довкіллі; усвідомлення відповідальності перед майбутніми поколіннями; громадянська позиція, права та обов'язки громадян; потреби та права майбутніх поколінь на якісне життя.»

Ключові слова: якість життя; соціальна справедливість та рівноправність; взаємозв'язок: у суспільстві, економіці та довкіллі; усвідомлення відповідальності перед майбутніми поколіннями; громадянська позиція; права та обов'язки громадян; потреби та права майбутніх поколінь на якісне життя

Можливості розвитку підприємницької компетентності на уроках історії.

Орієнтовна відповідь: «Формування та розвиток підприємницьких компетентностей під час вивчення історії України та всесвітньої історії доцільно здійснювати за двома напрямками, використовуючи потенціал програмового змісту та вдосконалюючи форму проведення занять. Цьому сприяє сучасний освітній проект «Уроки з підприємницьким тлом»,

У програмах з історії України, всесвітньої історії є теми, які стосуються економічного розвитку держав, пов'язані з засадами підприємництва, а постаті великих підприємців, меценатів стали рушійною силою суспільних та економічних процесів. Під час розгляду цих тем учителям варто привернути увагу до ролі підприємництва в суспільно-економічному житті націй. Під час розгляду цих тем доцільно формувати світогляд учнів про суспільну значущість меценатства, що особливо важливо сьогодні.

Застосування активних методів навчання, окреслення проблемних питань, розв'язання історичних задач, ділові ігри, виконання учнівських проєктів має спонукати учнів до того, що заняття підприємницькою діяльністю має на меті не лише власне збагачення, а й добробут усієї держави, вирішення важливих для кожного громадянина соціальних проблем.

Другий підхід до розвитку підприємницької компетентності полягає у підборі інтерактивних технологій навчання, які допоможуть сформувати в учнів підприємницькі здібності на уроках, теми яких безпосередньо не стосуються підприємницької діяльності. Мова йде про організацію навчального процесу за принципами суб'єктного навчання, із застосуванням таких методів, як робота в групах, «акваріум», «ажурна пилка», «мозковий штурм», «коло ідей» тощо.

Розвиток підприємницької компетентності в рамках історичних дисциплін можна здійснювати за допомогою історичних пошукових проєктів, учнівських презентацій пам'яток рідного краю, розроблення привабливих туристичних маршрутів, історичних замальовок про видатних економістів або політиків, які пропонували оригінальні ідеї щодо організації економічного життя національних спільнот. Під час вивчення тем з економічної історії вчителю варто акцентувати увагу учнів, що від доби Нового часу саме підприємливість була рушійною силою багатьох історичних процесів: Великих географічних відкриттів, буржуазних революцій, боротьби за економічні права, наукових винаходів.

Увага до підприємницького тла у вивченні історії допоможе учням виявляти сильні й слабкі сторони ринкової економіки. Учні, здобуваючи інформацію про моделі ринкової економіки різних держав, порівнюють ефективність застосування ринкових економічних реформ, обговорюють проблему оптимальної економічної моделі ринкової економіки для України в умовах її залучення до світових інтеграційних процесів; будуть здатні оцінювати переваги ринкової економіки над командно-адміністративними системами»

Ключові слова: підприємницька компетентність, уроки з підприємницьким тлом, потенціал програмового змісту історії, активні форми проведення занять, пошукові проекти, учнівські презентації, розроблення туристичних маршрутів, історичні замальовки про видатних економістів, суспільна значущість меценатства, ділові ігри, моделі ринкової економіки, світові інтеграційні процеси.

Можливості змісту курсу «Етика» для школярів.

Орієнтовна відповідь: «В епоху освоєння космосу, боротьби з тяжкими хворобами, атомної енергетики, кібертехніки та мобільних телефонів важливо зберегти те, що поєднує нас усіх одним ємким словом – Людина. Етика – наука, що формує світогляд людини, побудований на засадах загальнолюдських цінностей. Шкільний курс «Етика», що пропонується для навчання в 5-6 класах, належить до практикоорієнтованих дисциплін, що дозволяють формувати і розвивати світогляд дитини, її ставлення до інших людей, суспільства й природи. Тому надзавданнями курсу є формування поведінкових умінь і якостей учнів, що відповідають вимогам сучасного суспільства, виховання емоційно-ціннісних орієнтацій відповідно до етичних цінностей людства і українського народу: повага до цінностей демократії, виховання чеснот, патріотизм.

Особливістю курсу є навчання дітей висловлювати свої думки й почуття в усній і письмовій формах, давати оцінку певним вчинкам, поведінці. Засобами змісту предмету формуються такі якості особистості, як: почуття власної гідності, порядності, кодексу честі людини, формування моделей поведінки, що базуються на засадах моралі та моральності.

Завдяки навчальному матеріалу шкільного курсу «Етика» перед педагогами розкриваються широкі можливості для формування моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учня. Поглиблюються знання учнів про людину та моральні взаємини в суспільстві, основні моральні норми та цінності українського суспільства та людства, правила етикету, правила культури поведінки. Удосконалюються вміння учнів керуватися в поведінці моральними нормами та цінностями, виявляти дружелюбність, ввічливість, повагу й чуйність до інших, толерантність та милосердя, відрізняти моральність та аморальність, дотримуватися етикетних норм у повсякденному житті, контролювати, оцінювати та регулювати свої взаємини з іншими, здійснювати вибір у складних життєвих ситуаціях, орієнтуючись на моральні цінності. Завдяки змісту предмету формується позитивне ставлення й мотивація щодо застосування моделей поведінки, орієнтованих на моральні цінності українського суспільства та людства в цілому. Учні збагачують досвід моральних взаємин з однолітками, батьками, вчителями, знайомими й незнайомими людьми».

Ключові слова: курс «Етика»; 5-6 класи; світогляд людини; загальнолюдські цінності; моральні цінності українського суспільства; практикоорієнтована дисципліна; формування поведінкових умінь і якостей учнів; основні моральні норми та цінності українського суспільства та людства; правила етикету; правила культури поведінки; етикетні норми у повсякденному житті; мотивація поведінки.

28. Мета та етапи проектної діяльності учнів з суспільно-політичних дисциплін.

Орієнтовна відповідь: «Проектна діяльність є специфічною формою організації навчально-виховного процесу з суспільно-політичних дисциплін, при якій учні набувають знань в процесі планування та виконання практичних завдань-проектів, що можуть виконуватися як на уроках, так і в позаурочний час. Завдання-проект – це комплекс пошукових, дослідницьких, графічних та інших видів робіт, які виконуються учнями самостійно (в парах, групах чи індивідуально) з метою практичного чи теоретичного вирішення навчальної проблеми. Мета проектної діяльності – створення вчителем таких умов, за яких учні адаптуються до нових способів навчання, вчать самостійно здобувати знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити, розв'язувати будь-які проблеми, пов'язані з використанням різноманітних форм роботи (індивідуальної, парної, групової тощо) і засобів навчання, а також інтегрувати знання та вміння з різних галузей знань. Під час планування навчального року вчитель-суспільствознавець має: виділити провідну тему або декілька тем, які буде винесено для проектування; визначити кількість часу, виділеного на проект; продумати якої форми та структури він може бути; спланувати конкретний результат, якого мають досягти учні, що працюють над проектом; визначити критерії оцінювання проектів. Робота

учнів над проектом передбачає такі етапи: пошуковий, аналітичний, практичний, презентаційний та контрольний. На пошуковому етапі учні спільно з учителем визначають тему проекту, шукають і аналізують проблеми, чітко встановлюють мету і планований результат проекту. Аналітичний етап передбачає: збір і вивчення інформації, пошук оптимального способу досягнення мети проекту, побудову алгоритму діяльності, складання плану реалізації проекту (покрокове планування робіт, аналіз ресурсів). На практичному етапі відбувається виконання запланованих технологічних операцій, поточний контроль якості, внесення (за необхідності) змін у роботу виконавців проекту. Презентаційний етап містить: підготовку презентаційних матеріалів, безпосередню презентацію проекту, вивчення можливостей використання результатів проекту. На останньому контрольному етапі здійснюється аналіз результатів виконання проекту та оцінка його якості”.

Ключові слова: проектна діяльність, мета проектної діяльності, завдання-проект, пошуковий етап, аналітичний етап, практичний етап, презентаційний етап, контрольний етап.

Навчальні дебати на уроках суспільно-політичних дисциплін дисциплін: мета, складові елементи.

Орієнтовна відповідь: “Навчальні дебати — це ефективна педагогічна технологія, що може використовуватися на заняттях різних предметів, де зміст навчання потребує обговорення суперечливих тем. Вітчизняні дослідники під дебатами розуміють структурований та спеціально організований обмін думками, публічну дискусію між двома сторонами з актуальної теми, що забезпечує учасникам набуття нових знань, зміцнення власної думки, формує вміння її аргументовано доводити, відповідати на контраргументи. Мета дебатів: навчити учнів знаходити і досліджувати протиріччя в темах, будувати захищені від нападів докази, підкріплюючи їх влучними прикладами; сформулювати вміння уважно прислухатися до контраргументів, ставити запитання та розмірковувати про відповіді, висловлювати власне ставлення до суперечливих подій (явищ, процесів) і до реалій сьогодення, критично оцінювати інформацію, яка надходить з різних джерел; розвинути у школярів такі риси особистості, як самостійність мислення, толерантність, ініціативність, творчість, артистизм. Складовими дебатів завжди є кілька основних елементів, які можуть змінювати послідовність і тривалість залежно від виду дебатних форматів. Перший елемент — чітка тема обговорення (формулюється як певне твердження), що відома учасникам заздалегідь і є суспільно значущою та актуальною. Другий елемент — наявність двох учасників (команд), які мають протилежні (ствердження та заперечення) позиції щодо теми. Третій — можливість для кожної сторони висловити й обґрунтувати свою позицію і обов'язково мати можливість відповісти на аргументи опонентів. Четвертий — виділення певного часу на “перехресне опитування” — запитання та відповіді, які учасники дебатів використовують як для ствердження власної позиції, так і для виявлення слабких сторін у аргументації опонентів. П'ятим елементом є зворотний зв'язок, який учасники дебатів отримують від суддів та (або) інших учасників, які спостерігають за процесом дебатів. Як і будь-яка технологія дебати передбачають у кожному конкретному випадку їх використання чіткий алгоритм діяльності (як дебатерів, так і глядачів, і самого вчителя), який визначається обраним заздалегідь форматом дебатів і вимагає жорсткого дотримання”.

Ключові слова: навчальні дебати, технологія, дискусія, актуальна тема, аргумент, контраргумент, елемент дебатів, учасники дебатів (дебатер, суддя, глядач).

Функціональні можливості та особливості конструювання персонального сайту учителя-суспільствознавця.

Орієнтовна відповідь: “Персональний сайт учителя — це комунікаційний центр, що дозволяє перетворювати, зберігати, транслювати, зокрема інтерактивно, інформацію, направлену на вирішення проблем освітнього характеру в масштабах класу, школи або ж

району, області, країни, світу. Сайт може виступати як засіб дистанційної освіти або збірка дидактичних матеріалів, як форум з необмеженою кількістю учасників, як дошка оголошень, як файлообмінник і бути ще багато чим корисним. Учителеві доцільно вести на своєму сайті класний журнал (відвідуючи який, батьки будуть в курсі всіх навчальних справ своєї дитини) та передбачити зворотний зв'язок (e-mail), щоб батьки школярів могли ставити питання, що цікавлять їх, прямо на сайті, повідомляти вчителю корисну інформацію. Сайт вчителя повинен мати форум або чат, щоб забезпечувати комунікацію в реальному часі з будь-яких навчально-виховних питань. Сайт має містити необхідний масив навчальної інформації для опрацювання, що дозволить учням знаходити необхідну інформацію для підготовки до уроку. Персональний сайт учителя може стати корисним і для колег, що працюють в школі (вчителів предметників, керівників методичних об'єднань, класних керівників), адже вони матимуть змогу бути поінформованими з приводу проведеної роботи, проектів, над якими працюють діти, методами та формами роботи, здійснити обмін досвідом. Під час проектування сайту необхідно визначити кількість розділів, їх зміст, розміщення, виділити основні блоки для головних і другорядних сторінок, враховуючи психолого-педагогічні та вікові особливості аудиторії на яку розрахований сайт. Пам'ятати потрібно і про те, що відвідувач (учень) спочатку потрапить на головну сторінку сайту, а значить тут має бути розміщена основна інформація (про новий проект, корисні сайти-посилання тощо), однак не потрібно "засмічувати" першу сторінку. Щодо дизайну сайту, то не слід перенавантажувати його інформацією і ефектами (можна обмежитися такими категоріями: новини, розклад уроків, статті учнів, статті вчителя, форум, тести, сторінка для батьків, фотоальбом, готуємося до уроку, оголошення тощо). Отже, персональний сайт учителя може вирішувати безліч проблем традиційної педагогіки: комунікація з батьками та учнями; дистанційне навчання під час карантину або хвороби дитини; формування компетенцій по безпечному використанню Інтернет-ресурсів учнями; обмін передовим педагогічним досвідом тощо."

Ключові слова: персональний сайт учителя-суспільствознавця, дистанційна освіта, e-mail, форум, чат, створення (проектування) сайту, дизайн сайту, Інтернет-ресурс, передовий педагогічний досвід.